

Rechtskundig Weekblad

Vereniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elke Zondag

Abonnementsprijs : 400 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Beheer en Redactie : Mr. René VICTOR, Justitiestraat, 21, Antwerpen

RECHTSVERNIEUWING — RECHTSVERFIJNING

Rede uitgesproken door Mr Jan RONSE, op de plechtige openingszitting van de Vlaamse Conferentie der Balie bij het Hof van Beroep te Gent, op Zaterdag, 27 October 1951.

In een klassiek geworden vers heeft Henriëtte Roland Holst-Van der Schalk eens de overgang geschetst tussen oud en nieuw :

*Op de kentering der tijden geboren,
In onze ogen nog de ondergangen
Van de oude werelden die verbleken,
Onze lippen geplooid ten nieuwen groet,
En in ons hart een tweedracht van verlangen
Naar dromen van weleer, die wij verloren,
Naar de nieuwe, wier bloesems openbreken...*

Geen zin kan beter de toestand samenvatten waarin het recht zich thans als voorwerp van studie voordoet en tevens de in beweging zijnde samenleving moet regeren. Deze kentering zou ik heel even als feit willen beschrijven, als vertrekpunt voor een onderzoek omtrent de middelen tot rechtsvernieuwing en rechtsverfijning. Hierin zou ik ook veeleer een bloemlezing willen maken uit uitspraken en oordelen van gezagvolle schrijvers dan zo vermetel te zijn om me te wagen tot een persoonlijke diagnose.

I.

Het *gemeen recht*, dat onze samenleving theoretisch nog beheerst, wordt verdrongen door een *nieuw recht*. De klassieke leer der Napoleontische codificatie, welke Taine eens noemde *la doctrine du bourgeois satisfait*, had lange jaren onze maatschappij beheerst. Alle rechtsverhoudingen waren onderworpen aan de mythe van de juridische gelijkheid in het rechtsverkeer. De mensen immers waren door de wet vrij verklaard en deze zogenaamde burgerlijke vrijheid is steeds de grondslag gebleven van het principe der wilsautonomie uit ons verbintenissenrecht. In deze vrijheid bekommerde men zich noch om de feitelijke ongelijkheid, noch om de werkelijke onvrijheid in de verhoudingen. De mens was alleen gelaten, buiten alle verband. Het was de droom van de *bonus pater familias*, de rustige zelf-voldane burger, die in de vrije overeenkomsten met zijn gelijken, door zijn eigen voordeel na te

streven, noodzakelijkerwijze het algemeen welzijn moest bevorderen.

Daarom werd hij door de wet niet belemmerd. De wet was hoofdzakelijk suppletief, aanvullend; zij verklaarde zijn vermoede wil wanneer hij zelf had nagelaten alles uitdrukkelijk te bedingen.

De grote schok werd gegeven door de overrompeling van het zogezegd afwijkend recht : sociale wetgeving, economische wetgeving, tijdelijke wetgeving allerhande, waardoor de meest vergripende veranderingen, theoretisch op uitzonderlijke en tijdelijke wijze werden ingevoerd.

De eenheid is verstoord. De algemene beginselen zoals dit van de wilsautonomie, de regel *pacta sunt servanda*, de regel volgens dewelke de wederkerige prestaties elkaars oorzaak zijn in de overeenkomsten, en zovele andere algemene principes, krijgen stilaan, praktisch gesproken, een uitzonderlijke toepassing. De overeenkomsten worden niet meer door de wet verklaard of aangevuld, zij worden integendeel opgelegd tot bijna in de bijkomstigheden — denken wij b.v. aan de huidige overeenkomst van dienstverhuring.

Vóór deze evolutie was er, als gevolg van de tegenstelling tussen de juridische gelijkheid en feitelijke ongelijkheid der partijen, reeds spraak van *toetredingscontracten*. Om het evenwicht in de feitelijke verhoudingen te herstellen of om de macht van kamp te doen veranderen, werd de juridische gelijkheid prijs gegeven. Aldus ontstonden wat men bij onze Zuidburen noemt *le contrat dirigé* en *le contrat forcé* — denken wij b.v. aan de tijdelijke en bestendige huur- en pachtwetgeving.

Het contract wordt in de werkelijkheid door een andere rechtsfiguur verdrongen. Reeds wordt de arbeidsovereenkomst *arbeidsverhouding* genoemd (1).

Men laat zelfs voor de nieuwe ongelijke verhouding, die door overheidsreglementering ontstaat en niet meer op economische ongelijkheid gesteund is, de uitdrukking van toetredingscontract varen om ze door *statutaire verhouding* te vervangen (2).

De private rechtsverhoudingen worden meer en meer beheerst door dwingende normen die veeleer tot het publiek recht schijnen te behoren.

De uitspraak van Portalis over de revolutionnaire wetgeving heeft men op de huidige wetgeving toegepast: *tout dienit droit public!*

Het probleem ligt bij onze Zuiderburen in het centrum der belangstelling, althans wanneer men mag oordelen naar het overvloedig proza dat er aan gewijd wordt (3).

Ook in Nederland is deze inpalming van het privaatrecht door het publiek recht waar te nemen in dezelfde rechtsfiguren als arbeidsverhouding en huurverhuur (4). Eenzelfde verschuiving is, zoals men weet, ook in Engeland aan de gang.

De overheid komt meer en meer in de private rechtsverhoudingen tussen, niet alleen door de overheidscontrole over maximumprijs, minimumloon, arbeidsvoorwaarden, controle op financie-, bankwezen en verzekering, maar door een wettelijke regeling zelf, b.v. van de dienstverhouding, om slechts één instelling te noemen, die gemodelleerd wordt op de verhouding tussen de ambtenaar en het openbaar bestuur.

De goede huisvader bestaat niet meer, de wet kent niet meer de staatsburger, maar de verschillende wetten bedoelen de werkgever, de werknemer — daarbij onderscheiden in bediende en arbeider — de huurder, de eigenaar, wier rechten en verplichtingen voortaan gesteund worden op een wettelijke en feitelijke ongelijkheid, en wier respectievelijke inbreuken op dezelfde overeenkomst, op verschillende wijze worden beteugeld (5).

En dit alles gaat gepaard met een zodanige overvloed van wetten waartussen geen continuïteit bestaat, zodat de jurist zelf, — laat staan de leek — ze noch bijhouden noch slikken kan.

Als vanzelfsprekend wordt de overvloed van wetten aangeklaagd als een teken van verval: *plurimae leges, pessima res publica*. Deze overvloed duidt volgens Von Ihering op een onmacht van het intellectuele verteringsvermogen. (6)

Anderzijds somde Procureur Generaal Leclercq eens de vereisten voor een goede nieuwe wet op: de wetgever moet klaar zien wat hij wil; hij moet de gepaste termen gebruiken die zijn wil duidelijk te kennen geven; de nieuwe beschikking moet zich ten slotte incorporeren in de bestaande wetgeving, omdat tussen de oude en de jonge wet een wisselwerking ontstaat. (7) Het valt moeilijk te ontkennen dat de moderne wetgeving, op enkele uitzonderingen na, regelrecht tegen deze richtlijn indruist. De wetgeving wordt meestal broksgwijze tot stand gebracht met uitzonderingsbepalingen en tijdelijke beschikkingen; voortdurend worden wijzigingen aangebracht; elke nieuwe uitgave van de wetboeken is na een paar maanden door de wetgever achterhaald en zodoende verouderd; de wetten worden gewijzigd, aangevuld, verlengd. « In alle rechtsverhoudingen moet men haastig kunnen beslissen en bovendien haastig uitvoeren, vooraleer de gegevens weer veranderen. De XXe Eeuw is deze van de hoogdringendheid ». (8).

Voor rechtspraak en doctrine is het ongetwijfeld een zeer moeilijke opgave de steeds wisselende wetgeving bij te houden, zoals dit ter gelegenheid van zijn installatie als eerste voorzitter van het Hof van Verbreking, door de heer Goddyn, in 1927 reeds, werd beklemdtoond. (9)

Anderen gaan verder en klagen niet alleen deze veranderingen en gebrekkige techniek aan, maar spreken over een teleurgang van het recht zelf, en meer dan een zou geneigd zijn het pessimisme te huldigen van Georges Ripert die aan zijn laatste werk het droevige opschrift gaf: *Le Declin du Droit*. (10) Men

spreekt niet alleen in juristenmiddens van teleurgang van het recht. In een ophefmakend roman, die het treurigste cultuurpessimisme huldigt, wordt gezegd dat het 25^e uur is geslagen, het uur, na het laatste uur, waarop zelfs een Verlosser te laat zou komen. Hoe men het ook draaie of kere, het diepmenselijk probleem van dit boek is een rechtsprobleem. De schrijver laat er een Amerikaans officier als volgt tot een verplaatst persoon spreken: « Onze wetten zijn volgens u niet in overeenstemming met de eeuwige principes van het recht? Er gaat geen dag voorbij waarop ik dit verwijt niet hoor. Gij allen die in onze wetten het gebrek van algemeenheid aanklaagt, gij zijt buitengewoon belachelijk! Ten eerste, elk land heeft het recht die wetten te bezitten die het wil en er zich naar te schikken. De wetten die bij ons gelden, gaan ons alleen aan. Ten tweede, er bestaan geen eeuwige beginselen van het recht. Rechtvaardigheid is werk van mensen, en niets van hetgeen menselijk is, kan eeuwig zijn. Alles saamgenomen is elke wet de andere waard. Alle wetten zijn tevens tijdelijk en eeuwig, en wie het anders voorhoudt, bedriegt zich zelf ». (11)

II.

Het beeld dat zich onweerstaanbaar opdringt uit de hedendaagse critiek bevat wellicht te weinig schakeringen, het is al te grof geborsteld. Het pessimisme dat erdoor zou moeten ontstaan kunnen we niet delen, zeker niet waar het de inhoud van de evolutie, de grond zelf, en niet de techniek betreft. De toestand is eenzijdig belicht, zoals dit veelal met syntheses het geval is.

De verwarring in ons recht is een noodzakelijk kwaad. Niemand van ons zal zo reactionair zijn om te ontkennen dat onze, in volle hernieuwing zijnde maatschappij, noodzakelijk nieuw recht moet voortbrengen. De tijden zijn veranderd, en waar Portalis in 1804 zegde « Les Codes des peuples se font avec le temps mais, proprement parler, on ne les fait pas » (12), is deze tijd ook een nieuw recht aan het vormen, dat nog niet duidelijk kan geformuleerd worden, verre van gecodificeerd.

Dit werd reeds duidelijk opgemerkt in het Romeinse recht. (13) In tijden waarin nieuw recht ontstaat kan de tekst het recht niet weergeven. Het is de tijd van tasten en zoeken, waarin het recht zelf een structuurverandering doormaakt. Nieuwe categoriën ontstaan waarin de formulering geen gelijke tred kan houden met de nieuwe instellingen en verhoudingen. Iedereen weet dat vele rechtsverhoudingen die de naam van een of ander contract dragen in geen enkel opzicht een contract zijn. Daarom is het o.i. ook zeer terecht dat de Raad van State in de verhouding tussen abonnent en de Regie van Electriciteit niet meer een contract wilde erkennen noch deze als dusdanig behandelen, maar wel als een statutaire verhouding. (14)

Een nieuw recht moet stuksgewijze tot stand komen. De wetgever kan het niet scheppen. Hij moet het vinden of ontdekken, en dan formuleren en bekrachtigen. (15)

Wij menen dan ook dat wanneer Ripert spreekt van teleurgang van het recht, het veel juister ware te zeggen met Savatier dat wij staan midden in een crisis van het recht. (16)

Voorzeker, voor de wetgever is een grote taak weggelegd. Nu reeds zou hij zijn taak met meer orde kunnen opvatten; de nood aan een ordening der herhaaldelijk gewijzigde teksten wordt immers al te scherp gevoeld. (17)

De wetgever zelf erkende het bij het tot stand-

brengen der wet op de Raad van State. (18) Doch de moeilijkheid schuilt vooral hierin dat de nieuwe wetgeving moeilijk te schikken is in het geheel der bestaande codificaties. Zij past niet meer in de oude categorieën; de grenzen tussen de verschillende delen van het recht zijn te onduidelijk geworden. Dit wordt vooral aangevoeld in de sociale wetgeving waarin men niet meer kan uitmaken in hoever het hier priva- of publiek recht geldt. (19)

De wetgever zelf weet niet welke de grondslag is van een nieuwe instelling. Men stelt bijvoorbeeld de vraag, en ze is nog niet opgelost, of de patronale bijdragen voor de sociale zekerheid een loon uitmaken of eerder tot belasting moeten gerekend worden. (20)

Zoals het handelsrecht en het burgerlijk recht eens gescheiden waren en nadien op elkaar hun wederzijdse invloed hebben uitgeoefend, zo moet dit thans ook geschieden tussen het oude gemeen recht, het burgerlijk recht en de nieuwe sociale wetgeving. Het individualistisch recht van de Code Civil moet in deze crisis evolueren tot een sociaal recht, het recht van deze tijd. Het gaat dan ook, meen ik, niet op te spreken van een verdediging van het civiele recht tegen de aanval van het nieuwe recht (21).

Indien de sociale toestand het vereist kunnen en moeten de oude begrippen en categoriën wijken. Heel de verontwaardiging der civilisten is maar begrijpelijk «indien men blijft denken dat het gemeen recht hét recht is». (22) Hierin ligt juist de grote opdracht voor rechtsleer en rechtspraak. Een nieuwe, volledige codificatie is uiteraard nog niet mogelijk. De aanpassing moet eerst in de rechtspraktijk binnen en buiten het gerechtsgebouw voorbereid worden. De juristen moeten op zoek gaan naar een nieuwe eenheid, een nieuwe synthese die de oude individualistische synthese moet vervangen.

Reeds in het oude gemeen recht is de invloed van nieuw sociaal recht voelbaar. In de contracten van dienstverhuring, welke nog beheerst worden door het burgerlijk recht, past men reeds oplossingen van de wet op het bediendencontract toe. (23) Vruchtbare theoriën die het burgerlijk recht hernieuwen, b.v. deze van het misbruik van recht, vinden hun diepste grond en rechtvaardiging in een sociale, of juist, in een institutionele opvatting der subjectieve rechten, waardoor men tegenover het persoonlijk vermogen tot handelen gesteld heeft de sociale taak en draagwijdte van het subjectieve recht. (24)

Wij, juristen vooral, staan midden in een groeien en worden, en moeten daarvan bewust zijn indien wij tot een gezonde groei willen bijdragen.

Aan de wisselwerking tussen oud en nieuw recht, tussen privaat en publiek recht, individualistisch burgerlijk recht en sociaal recht, moet door de juristen der praktijk medegewerkt worden. Wij kunnen niet in het verleden blijven treuren om de verstoorde eenheid van de oude codex. *N'y touchez pas il est brisé...*

De klassiek gevormde juristen reageren tegenover het nieuwe recht zoals Goethe, die voor het eerst te Paestum een Griekse tempel zag, en, gevormd door de Rokoko, er door werd afgeschrikt. Wij moeten de keuze doen waartoe onze tijd ons dwingt en het nieuw recht in een vredzame revolutie helpen verwezenlijken waarin de nieuwe waarden erkend, en de oude waarden bewaard worden in een nog te verwezenlijken nieuwe synthese. Vergeten wij immers niet dat de eersten die door Dante in zijn Inferno werden aange troffen diegenen waren die niet konden kiezen, en er in het gezelschap bleven van de engelen die tegen God niet opstandig waren en Hem evenmin trouw waren gebleven, maar alleen voor zich zelf wilden

blijven. «De hemel dreef hen uit om niet minder schoon te zijn en de diepe hel weigert hen te ontvangen.»

III.

Wij mogen niet vergeten dat de beweging die ons klein land doormaakt geen nationaal verschijnsel is, maar dat wij thans meer dan ooit terugkeren tot die toestand waarin de wetenschap van het recht niet meer kan beperkt zijn tot de grenzen van één land of van het gebied waarin één of een gelijkaardige codex van toepassing is.

Zo ook zal aan een nieuwe toestand in het recht, een nieuwe methode in de wetenschap en de praktijk van het recht beantwoorden.

De 2 Oktober 1948 werd in aanwezigheid van President Auriol, de openingsrede voor het Hof van beroep te Parijs gehouden door een zijner raadsheren, de Heer Marc Ancel, over «La fonction judiciaire et le droit comparé».

De redenaar hield voor dat de rechtsvergelijkende studie noch een laboratoriumopzoeking is noch een dilettantenverpozing, maar dat deze arbeid de praktijk vergemakkelijkt, en dat de verrijking die er door wordt verwezenlijkt haar diepste zin krijgt in de werkelijkheid van het gerechtsgebouw. (25)

Hier te Gent heeft de Heer Procureur Generaal Bekaert zijn merkwaardige laatste openingsrede aangevallen met een rechtsvergelijkende beschouwing betreffende enkele arresten van de Hoge Raad der Nederlanden, en aldus een illustratie gegeven aan het nut der rechtsvergelijking. (26)

Het zal dan ook van meet af aan niet buitensporig lijken indien wij in de rechtsvergelijking een antwoord zoeken voor de problemen die door de hedendaagse rechtscrisis zijn gesteld.

Het gaat wel duidelijk over een werkmethode, niet over een nieuw aan te leren vak.

Zij bedoelt de studie van het eigen recht door dit te vergelijken met het buitenlands recht, zowel wat de probleemstelling betreft — of gebeurlijk de afwezigheid van problemen — en de oplossing die er gevonden wordt.

Voorzeker er zijn bezwaren die niet te onderschatten zijn. Eén enkel, het voornaamste wil ik hier bespreken.

Het is al zo lastig om de vloed van nieuwe nationale wetten bij te houden, dat wij nu nog daarbij het vreemd recht zouden bestuderen. Onze tijd is al zo beperkt. Kloeg onze confrater uit de 16e eeuw, de Heilige Thomas Morus daarover niet reeds bij zijn Antwerpse vriend Pieter Gilles, dat de dagelijkse praktijk van advocaat en scheidsrechter, en zijn taak als huisvader geen tijd meer overlieten voor intellectuele bezigheden? Dit belette hem toch niet zijn Utopia te schrijven!

Over het nut der rechtsvergelijking in haar meest verschillende toepassingen kan ik hier evenmin uitwijden. Laat ons hier slechts een ogenblikje stilstaan bij de onvervangbare rol van de voorbereiding van nieuwe en de verbetering van de bestaande wetgeving. Hoevele goede wetten hebben niet een vreemde oorsprong?

Dit heeft de Heer Struye begrepen toen hij in 1946 in het departement van Justitie binnen het Algemeen Bestuur der Wetgeving, een Dienst van vergelijkend Recht heeft opgericht.

Mag ik in dit verband een buitenlandse verwezenlijking vermelden en als toonbeeld voorstellen? Ik ben ervan overtuigd dat allen hier aanwezig, het hierover zullen eens zijn.

In Zwitserland wordt thans met de grootste zorg, een keurige uitgave tot stand gebracht van alle wetten en besluiten die op het einde van 1947 nog van kracht waren, en dit alles zorgvuldig en systematisch gecoördonneerd.

Van zodra de publicatie, die bijna voleindigd is, zal afgewerkt zijn, zal de Bondsregering, die daartoe macht ontving, vaststellen dat geen enkele wettekst buiten de in deze verzameling opgenomen teksten, nog zal kunnen ingeroepen worden. Deze verzameling, de *Bereinigte Sammlung der Bundesgesetze und Verordnungen* zal vanaf dat ogenblik alle voorgaande teksten en publicaties vervangen.

We zouden de Belgische Minister van Justitie dankbaar zijn moest hij het initiatief tot een dergelijke *Bereinigung* willen nemen.

We willen ons echter hiertoe beperken het nut aan te tonen van de rechtsvergelijking als methode om in de praktijk van advocaat en rechter, recht te vinden. Deze methode, zoals ze door Prof. Gutteridge wordt genoemd: *Applied Comparative Law*, toegepaste rechtsvergelijking, geldt als methode voor een vernieuwing en verfijning van het eigen recht. Was het Geraldly niet die schreef dat wanneer hij enkele uren in een museum had doorgebracht, en dan door het venster naar buiten keek, de bomen, huizen en pleinen voor hem een heel andere gedaante hadden gekregen tengevolge van het urenlange contact met uitzonderlijk schone voorwerpen.

Zo is het met de rechtsvergelijkende studie.

Wij zijn immers sedert jaren met ons eigen recht vertrouwd, vergroeid. Dezelfde of verwante problemen in vreemd recht bestuderen, doet de verschillende probleemstelling en de eigen oplossingen in ons recht opnieuw leven.

Daarom werd de rechtsvergelijkende studie de indirecte belichting van het eigen recht genoemd. Inderdaad de rechtsvergelijking doet ons opklimmen tot de oorsprong, tot het waarom der vraag zelf. Zij is een terugkeer tot de bron, tot de diepere grond van het vraagstuk.

Ihering vergeleek zeer juist de rechtsstudie met de taalstudie en merkte ook op dat men de moedertaal pas grondig leert kennen, nadat men vreemde talen heeft geleerd. (27)

De rechtsvergelijking zal dikwijls een juiste uitdrukking kunnen verschaffen wanneer het recht veranderd is tengevolge van de gewijzigde sociale opvattingen en toestanden.

Eén voorbeeld, dat te algemeen gekend is om er meer over uit te wijden, zal hier volstaan.

De jurisprudentiële constructie die zowel in België als in Frankrijk en Nederland, onder de naam van *rechtsmisbruik* tot een der belangrijkste rechtsregels in het positief recht is gegroeid, vindt een goede uitdrukking zowel in art. 2 van het Zwitserse *Zivil Gesetzbuch* (*Der offenbare Missbrauch eines Rechtes findet keinen Rechtsschutz*) als in § 226 van het Duitse *Bürgerliches Gesetzbuch* (*Die Ausübung eines Rechts ist unzulässig, wenn sie nur den Zweck haben kann, einen anderen Schaden zuzufügen*) terwijl Prof. Josserrand een aangepaste formulering vindt in het Sovjet burgerlijk wetboek van 1923 (*de burgerlijke rechten worden door de wet beschermd, uitgenomen in de gevallen waar zij uitgeoefend worden in een zin die strijdig is met hun economische en sociale bestemming*). (28)

De rechtsvergelijking laat ons de problemen die bij ons in een sukkelstraatje geraakt zijn anders stellen. (29)

De rechtsvergelijking laat niet alleen toe verstarde problemen eens te *herdenken*. Ze kan ook als aanvullende rechtsbron oplossingen geven met hetzelfde gezag als dit der rechtsleer. Naast wet en rechtspraak immers kan de rechtsleer als rechtsbron gelden. Door haar komen inderdaad tot stand de niet formele regelen gesteund op het gezag der rede geleid door een ideaal van rechtvaardigheid. Door abstractie en systematisatie wordt opgeklommen tot de algemene principes. (30)

Dit is ook het gezag der rechtsvergelijking. Domat reeds had herhaaldelijk voorgehouden dat waar in de eigen wetgeving geen oplossing kan gevonden worden voor een concreet geval, de jurist aangewezen is op de studie van de oplossing die gegeven wordt in een naburige stad of plaats, waar men op dezelfde grondslag steunend, het concrete geval heeft opgelost. (31)

In Zuid-Afrika, waar het *Romeins-Hollands Regt* geldt, vooral op de werken van Voet gesteund, wordt de rechtsvergelijking als aanvullende rechtsbron erkend. (32)

De praktijk van het Zwitserse Bondsgerecht is in dezelfde zin. Vreemd recht wordt er geciteerd met hetzelfde gezag als dit der doctrine hetzij om een gelijkaardige oplossing aan te nemen, hetzij om door de tegenstelling met een afwijkende oplossing, het eigen recht juist toe te passen. (33)

De Nederlandse rechtspraak heeft duidelijk deze weg ingeslagen. In een merkwaardig arrest van 21 Mei 1943, besliste de Hoge Raad, die toen voor het eerst kennis kon nemen van de vraag, of de onstoffelijke schade, nl. pijn en smart, hersteld moest worden, in toepassing van art. 1407 Neb. BW (34):

«Dat in overeenstemming met hetgeen van oudsher in ons land gegolden had en met hetgeen thans volgens wet of rechtspraak in de naburige landen geldt, het toekennen van een vergoeding voor ideële schade, geleden tengevolge van voormelde daden, als redelijk en billijk valt te beschouwen;

Dat daarom bij twijfel, wat de wetgever van 1838 met het tweede lid van art. 1407 bedoeld heeft de Hoge Raad er de voorkeur aan geeft dit aldus uit te leggen, dat bij de waardering van de schade mede die van ideële aard in aanmerking komt... ».

De besluiten van de Procureur-Generaal in deze zaak kunnen in alle opzichten als model van een degelijke vergelijkende studie gelden.

In ons tweetalig land met zijn gunstige aardrijkskundige ligging zouden normaal gesproken de vreemde stelsels en oplossingen een verruimende en vernieuwende invloed moeten uitoefenen.

Enkele toepassingen.

In de rechtsvergelijking verwaarloost men al te zeer de vragen die uitdrukkelijk in het Canoniek Recht en in een volledig stelsel van de moraal, zoals de Katholieke, behandeld worden.

Indien wij deze laatste als vergelijkingspunt nemen is dit wegens haar grote invloed en haar zeer positieve uitbouw die toelaat haar met een rechtssysteem te vergelijken. (35)

Niet alleen zij die thuis horen in die kringen waarin deze bepaalde moraal geldt, maar ook andere juristen kunnen met vrucht de vergelijking ondernemen.

De Engelse auteur Winfield merkte terloops op in het gebied der aansprakelijkheid wegens onrechtmatige daad dat de gedachten die er gedragen worden

door de vage begrippen als *reasonable... fair... just... natural Justice* van morele aard zijn. «Like certain other phrases (...) they show that although law and ethics are distinct topics it is impossible to make or to administer a civilised system of law without taking account of current ethical ideas» (36)

In dit verband kunnen wij ons tot één enkel voorbeeld beperken. De rechtbank van Luik moest onlangs beslissen over de vordering strekkend tot de nietigverklaring van een huwelijk gesloten tussen de eiser en een persoon van wie het bleek dat zij, alhoewel van het vrouwelijk geslacht, zodanig abnormaal ontwikkeld was dat huwelijksbetrekkingen niet mogelijk waren, zelfs niet na een heelkundig ingrijpen. In dit vonnis heeft de rechtbank vastgehouden aan de burgerlijke definitie van het huwelijk als *contract* waarin noch de werkelijke voltrekking van het huwelijk, noch het voortbrengen van kinderen als bestaansvoorwaarde kunnen beschouwd worden. (37)

Het Canoniek Recht zou hier een gezonde nuchtere oplossing gegolden hebben: dit huwelijk is nietig (Canon, 1038, § 1). Gaf Prof. De Page zelf, op wiens gezag voormeld vonnis zich beroept, niet op een andere plaats toe dat het huwelijksverkeer is «une des fins essentielles du mariage», om in de weigering ervan een belediging van ergen aard te erkennen? (38) Wij menen dat de Luikse rechtbank ten onrechte hierin het voorbeeld van het Canoniek Recht heeft verwaarloosd. Meer zin voor de werkelijkheid werd betoond in een arrest van het Hof van Beroep te Gent dat de brug tussen beide rechtsorden maakte dank zij het vage begrip der grove belediging.

Het Hof van Gent oordeelde bij arrest van 31 Januari 1947 (39) als volgt:

«Dat blijkt uit de bestanddelen der zaak dat beide echtgenoten tot de Katholieke opinie behoren en dat, voor beiden, de inzegening door de kerkelijke overheid, als een essentiële voorwaarde van het bestaan van het huwelijk aangezien werd;

Overwegende dat, in deze omstandigheden, de weigering vanwege de vrouw het kerkelijk huwelijk te laten voltrekken, een belediging van erge aard uitmaakt die, op zich zelf, de vraag tot echtscheiding rechtvaardigt.»

Moderne auteurs keuren deze rechtspraak goed (40), Prof. De Page beperkt er zich toe deze oplossing te vermelden (41), terwijl Laurent haar met zijn gewone onstuimigheid in naam van de wet bekampt (42).

Over 't algemeen neemt men gemakkelijk aan dat het gebied van het personenrecht voor de rechtsvergelijking verstoken blijft. Integendeel bleek het gebied van vaderschap en afstammeling een vruchtbaar veld voor rechtsvergelijking. Het is eenieder bekend dat sedert korte tijd de drie hoven van beroep van België de toelaatbaarheid hebben aanvaard van het bewijs door middel van het bloedonderzoek in de gedingen omtrent vaderschap en afstamming. Dit was het geval voor de Hoven te Gent en te Brussel in een zaak van opsporing van vaderschap, voor het Hof te Luik in een zaak van ontkenning van vaderschap. (43)

Lang vooraleer dit bij ons was uitgemaakt, reeds in 1934, had b.v. de Zwitserse rechtspraak, om er slechts een te noemen, in die zin beslist. (44)

Wij kunnen vanzelfsprekend het aantal voorbeelden niet verder blijven uitbreiden. Wij moeten ons beperken.

Het is al te duidelijk dat de praktijk van het krediet, vraagstukken gesteld door muntontwaarding, goudclausules (45), of andere technische procédés die er toe strekken wisselende schalen in schuld en schuld-vordering in te voeren, verhogingsbedingen op fac-

turen, prijzeerbiediging bij verkoop van merkartikelen (46) e.d.m. een aangewezen onderzoeksveld zijn voor de rechtsvergelijkende methode. De economische openbare orde wordt tengevolge van een aanverwante, zoniet gelijke economische toestand in de West-Europese landen meer en meer een internationaal begrip. Voor problemen zoals deze gesteld door de handelsvertegenwoordiging kan nuttig vergeleken worden met de nieuwe Zwitserse wet van 4 Februari 1949 *du contrat d'agence*, thans art. 418 en volg. van het Verbintenissenrecht. Op het gebied van trust, kartels en andere productie- of verdelingsententes, zijn reeds waardevolle vergelijkende studies verschenen. (47)

Op dit gebied ligt een heel veld open zowel wat de vragen betreft die voorkomen in de praktijk, meestal scheidsgerecht, als voor de voorbereiding van een nieuwe wetgeving.

Wetgevingen die bij internationale overeenkomsten aanleunen, zoals betreffende onrechtmatige mededinging, de bescherming van de nijverheidseigendom, vragen vanzelfsprekend een vergelijkende studie der rechtspraak.

IV.

Wij zijn er diep van overtuigd dat taalverfijning leidt tot rechtsverfijning.

Immers bij de juristen is de humoristische uitspraak van een Duitse geleerde zeker van toepassing «Ein Hauptmittel des Nichtverstehen ist die Sprache».

Hoevele pennetwisten en gerechtelijke debatten hebben niet een armzalig woord, een duistere of dubbelzinnige uitdrukking als voorwerp of oorsprong.

In deze groeicrisis naar een nieuw recht is dit veel erger dan vroeger; we merkten reeds op hoe de taal, — ook de technische taal der juristen en wellicht vooral deze — de veranderde instellingen en verhoudingen niet kan bijhouden. Het recht wordt toegepast vooraleer de regel klaar kan worden uitgedrukt.

Op dit gebied kan rechtstaalvergelijking groot nut hebben. In vroegere tijden bestond er één wetenschappelijke taal die ook voor de rechtswetenschap gold, het Latijn. Ze werd verdrongen door de nationale talen, en dit is geen ongeluk wanneer het tot vergelijking en zodoende tot verrijking leidt.

In een land, waar wet en rechtspraak (althans voor ons opperste Hof) in twee talen tot stand komen, zou de ene taal de andere moeten verrijken.

Wij spreken echter meestal vertaald Frans. Wij worden door vertalingen bestuurd. (48)

Verre van ons Nederlands door het contact met het Frans te verfijnen, laten we het er door verbasteren. Op dit ogenblik zijn wij nog niet vernederlandst, maar slechts uit het Frans vertaald!

In Zwitserland waar de teksten in de drie talen gelijke wettelijke kracht hebben, zoals het bij ons sedert de wet van 18 April 1898 het geval is, draagt de meertaligheid vruchten. Het ontwerp van het Obligationenrecht werd er met zeer grote zorg in het Duits opgesteld. Nadien werd het door specialisten vertaald. Deze vertaling zelf, die tot de officiële Franse tekst zou leiden, bracht talrijke verbeteringen van de oorspronkelijke Duitse tekst teweeg, hoe zorgvuldig die ook was opgesteld. (49) De Zwitserse jurist gebruikt de wetboeken in zijn eigen taal. Van zodra de wet echter moet verklaard worden zal de andere tekst geraadpleegd worden.

Wij denken en schrijven integendeel al te veel in (doorgaans slecht) vertaald Frans. Dit schaadt het recht zelf, omdat het daardoor in zijn uitdrukking

verarmd wordt. Dit schaadt taal en stijl, cultuurwaarden van een volk, die de mens zelf eer aandoen; «Lo bello stile, che m'ha fatto onore» mocht Dante van zich zelf zeggen. (50)

Al te naïef zou men hierop reageren door de schrijftaal en rechtstaal van onze Noorderburen slaafs over te nemen. Tussen Noord en Zuid is ongetwijfeld taaleenheid, die meer en meer moet bevorderd worden. Doch de eenheid van onze taal mag niet vergeleken worden met de eenheid van het Frans en het Engels die te danken is aan één stad, respectievelijk Londen en Parijs. Bij ons groeide ze uit een inbreng van Vlaanderen, Brabant, Holland en deze groei gaat voort. (51) Onze taalgemeenschap is er een van geven en nemen, en niet van naäpen. Ten andere, ondanks taaleenheid bestaat nog altijd rechtsverscheidenheid. Sommige woorden hebben een zeer verschillende technische betekenis. Het woord misdrijf b.v. is in België goed Nederlands voor strafbaar feit in het algemeen. In Noord-Nederland daarentegen, waar een tweeledige indeling der strafbare feiten geldt, heeft het een technische, beperkte betekenis t.o.v. van overtreding.

Bovendien komen in de Noord-Nederlandse Rechtstaal al te veel bastaardwoorden voor van Latijnse of Franse oorsprong. De overname van deze schijngeleerde woorden zoals Prof. Bellefroid ze noemt, kan niets anders dan verarming betekenen. (52) Het is niet omdat onze Noorderburen veeleer van cassatie spreken, dat verbreking geen goed Nederlands woord zou zijn in onze rechtstaal.

«Besluiten» is beter Nederlands dan «conclusies»; «bevoegdheid» moeten wij verkiezen boven «competentie». Wij moeten dus streven naar een Belgische Rechtstaal in keurig Nederlands. Daartoe kan nuttig aan Rechts- en Rechtstaalvergelijking gedaan worden. Hierdoor ook kan het Zuiden tot verrijking bijdragen van de hele Nederlandse taal, waarvan de schrijftaal ten andere, en inzonderheid de wettelijke en ambtelijke taal de duidelijke sporen van een Vlaamse oorsprong blijft vertonen.

Het contact en de vergelijking met het Frans moet onze taal verfijnen.

Waarom worden in België de Franse en Nederlandse wetteksten niet meer vergeleken. Waarom worden de Nederlandse teksten der arresten van het Hof van Verbreking links gelaten?

Wij moeten in onze eigen taal de eenvoudige degelijkheid nastreven van de Code Civil, die Stendhal tot voorbeeld diende. (53)

In dezelfde richting zoekend zal het contact met de Duitse en Engelse rechtstaal tot verrijking leiden. De vreemde terminologie zal dikwijls tot een beter inzicht leiden.

Eén voorbeeld kan hier volstaan.

Onder Franse invloed spraken wij van *zedelijke schade*, zelfs daar waar het gebruik van die uitdrukking het belachelijke benadert. Maakte een vonnis der Rechtbank van de Seine niet gewag van *dommage moral* wanneer het aan een Parijse dame een vergoeding toekende omdat zij tengevolge van een verwonding zich niet zo ver kon «decolleteren» als zij wenste! (54)

De overname van de Nederlandse uitdrukking *ideële schade* gaat niet op. Deze schade komt precies in aanmerking omdat ze niet ideëel, niet denkbeeldig is, maar werkelijk. Keren wij ons dan naar het Duitse Burgerlijk Wetboek dan zien wij dat er spraak is in art. 253 en 847 van *Schade der nicht Vermögensschade ist*. Het Italiaans BWB. van 1942 spreekt in

art. 2059 van *il danno non patrimoniale*. Aldus zal met nut bij ons gesproken worden van schade die geen vermogensschade is, of extrapatrimoniale schade. Ook onstoffelijke schade schijnt een goede term te zijn. Meer concreet kan de oude Vlaamse rechtstaal gebruikt: *Pijn en smarten*. Ze werd vermeld onder het eerste Belgische vonnis waarin de extrapatrimoniale schade werd in aanmerking genomen. (55) Zij leeft in het Zuid-Afrikaanse recht voort: *pain and suffering*. (56) *Zedelijke schade* kan dan blijven gebruikt worden om het verlies van een objectieve zedelijke waarde aan te duiden, zonder dat daarmee pijn of smart gepaard gaat, b.v. daar waar een pasgeboren kind vader of moeder verliest.

De opdracht van de wetgever is op taalgebied te onderscheiden van deze van de jurist.

De wetgever spreekt voor iedereen. Het standpunt is te verdedigen van de Zwitserse wetgever die getracht heeft geen wetenschappelijk-juridische taal te gebruiken. (57)

Vaklieden echter moeten een wetenschappelijke taal gebruiken. Wanneer een advocaat besluiten opstelt of pleit moet hij dit in een degelijke vaktaal doen die echter niet in een samenraapsel van buitensporige of verouderde uitdrukkingen mag ontaarden.

Indien wij de moed hebben af en toe bij het vinden van het «juiste woord» de vondst te onderlijnen dan zal tussen de advocaten onderling, en tussen rechters en advocaten een uitwisseling van een steeds beter wordende woordenschat ontstaan.

Wij zullen elkaar hierdoor beter begrijpen, wat, op zich zelf reeds, niet te misprijzen valt. Dit zal ook stilaan leiden tot een volwassen taal waarin meer zekerheid zal heersen. Denken wij even aan de krachtverspilling bij het opzoeken van rechtspraak of rechtsleer, eenvoudig weg omdat elk repertorium, elk tijdschrift (in het Frans zowel als in het Nederlands) er een andere lijst van trefwoorden op na houdt. De mensen der praktijk hebben er alles bij te winnen dat hierin eenheid zou ontstaan.

V.

Wellicht is er geen onderzoeksveld zo belangwekkend — althans voor een werk op lange termijn — als de vergelijkende studie van de rechtspraak.

Men weet dat de opvatting omtrent de rechtsscheppende kracht der rechtspraak spruit uit een der diepste neigingen van de mens en zodoende gesteund is veeleer op een sociologische vaststelling dan op een juridisch inzicht.

Inderdaad de rechtspraak bestond vóór de wet. Dit is thans nog het geval in de landen der Common Law en was bij ons het geval. De gewone mens denkt concreet en leidt de algemene regel af uit concrete gevallen. De juridische denkhouding echter is wetenschappelijk en abstract, d.i. kunstmatig. «Tout ce qu'on a de lois et de règles, — schreef Domat — sur toutes les matières du Droit, a été le fruit d'une infinité de réflexions sur les événements d'où sont venus les différends de toute nature». (58)

Zelfs wanneer de wet, d.i. de abstracte overheidsnorm bestaat, kan de rechtspraak als rechtsbron evenwel niet uitgesloten worden.

Ook dit merkte Domat duidelijk op. «Si les difficultés qui peuvent arriver dans l'interprétation d'une loi ou d'une coutume, se trouvent expliquées par un ancien usage qui en ait fixé le sens, et qui se trouve con-

firmé par une suite perpétuelle de jugements uniformes, il faut s'en tenir au sens déclaré par l'usage, qui est le meilleur interprète des lois». (59)

Portalis gaf in zijn discours préliminaire als een duidelijke echo aan deze leer: «mais à défaut de texte précis sur chaque matière, un usage ancien, constant et bien établi; une suite non interrompue de décisions semblables; une opinion ou une maxime reçue, tiennent lieu de loi».

Zelfs moest de wet de rechtspraak hebben afgeschaft als bron van recht, zoals weleens beweerd werd, zou zij het niet hebben gekund.

De rechter is immers meer dan een tijdelijke arbiter die aan het geschil tussen twee mensen een einde stelt. Hij heeft een institutionele opdracht: zijn beslissing wordt ingelijfd in het geheel der uitspraken der overheidsrechtspraak.

Hierin ligt de oorsprong van het conflict tussen de billijk oplossing en de rechtszekerheid in de rechtspraak.

Shakespeare stelde het probleem duidelijk in zijn *Koopman van Venetië*. Wanneer de Jood Shylock het stuk vlees uit het lichaam van zijn schuldenaar opeist, smeekt diens vriend:

*Wrest once the law to your authority :
To do a great right, do a little wrong,
and curb this cruel devil of his will.*

doch Portia antwoordt:

*It must not be. There is no power in Venice
Can alter a decree established :
'Twill be recorded for a precedent,
and many an error by the same example
Will rush into the state. It cannot be.* (60)

Wanneer de rechter afwijkt van een gevestigde rechtspraak doet hij iets zeer gewichtigs. Hij verstoot verwachtingen en schept een andersluidend precedent. In Engeland is het *stare decisis*, de regel van het precedent, waaraan de latere beslissingen gebonden zijn, door de rechtspraak zelf geschapen.

In de Engelse *Judge-made Law* is de rechter inderdaad vooral bekommerd om de continuïteit van het recht. Een groot Engels jurist vatte deze houding als volgt samen:

«Het is een der grootste verdiensten van onze eigen nationale aard dat wij in staat zijn het recht als dusdanig toe te passen en te ontwikkelen, ten koste van voortdurende aanslagen op de ideale rechtvaardigheid, en dit zonder terzelvertijd de hoop en het verlangen te verliezen, opdat het recht een hoger ideaal zou benaderen». (61) Deze opvatting steunt op het duidelijk inzicht dat de opdracht van de rechter niet beperkt is tot de bedeling der vergeldende rechtvaardigheid maar dat hij bovendien een opdracht heeft van verdelende of distributieve, d.i. institutionele rechtvaardigheid. Wanneer in Engeland naast de *Common Law*, en tegen zijn starheid in, de *Equity* tot stand kwam, ontstond weldra in de rechtsmachten waarin deze werd bedeeft een rechtspraak, die evenzeer tot een geheel van precedënten heeft geleid, tot dat beide systemen zijn versmolten door de wet van 1873, waardoor alle rechtbanken voortaan zowel de regels der *Common Law* als deze der *Equity* mogen toepassen. (62)

Inderdaad alleen de zekerheid die uit de eerbied voor het precedent spruit laat het bestaan van een rechtsorde toe. In die zekerheid waardoor het maat-

schappelijk verkeer moet beheerst worden ligt een der specifieke opdrachten van het recht, waardoor dit van de moraal is onderscheiden.

Hierin ligt een der grote verschilpunten tussen rechtbank en biechtstoel.

De rechter staat voor een dubbele taak. Immers voor de partijen is het proces een private aangelegenheid, zij zullen voldoening of nederlaag bekomen. Voor de Staat integendeel is het proces tevens een middel tot verwezenlijking van het recht. Het vonnis zal dus de twist tussen partijen beslechten, maar bovendien zijn plaats innemen in de verwezenlijking van het recht. (63)

Zwitserse auteurs beklemtonen dat alleen mits eerbied voor vroegere beslissingen, de rechtsgelijkheid tussen burgers eerbiedigd wordt, zoals het door de Grondwet vereist is. (64)

Het principe luidt er: vasthouden is de regel, afwijken de uitzondering.

De conflicten tussen rechtszekerheid en billijkheid zijn daardoor dan ook onvermijdelijk.

Ik meen te mogen vooropstellen dat gezien de grote crisis van het hedendaagse recht en de grote taak van een voorbereiding van het nieuwe recht of van zijn synthese, tegenwoordig meer en meer de nadruk op de zekerheid moet gelegd worden, d.i. op de eerbied voor het precedent enerzijds en op de progressiviteit in de afwijkingen.

Het principe sluit dus geenszins de progressiviteit uit, maar belemmert de al te lichtvaardige of onvoldoende voorbereide afwijkingen van vroegere oplossingen waarop de praktijk zich heeft ingesteld. (65)

Ons Hof van Verbreking waakt zeer streng op de continuïteit van haar rechtspraak en staat hierdoor in tegenstelling met het Franse Cassatiehof. Bovenaan een arrest vindt men in de Pasicrisie van 1935, de samenvatting van een regel, die als het ware het *stare decisis* van ons Hof van Verbreking is. Ofschoon deze regel vermeldt: *exposé en note* draagt hij het merk P.L. en geeft hij de juiste samenvatting van de erkende norm:

«Het Hof van Verbreking heropent de betwisting niet meer omtrent een punt dat het reeds heeft beslecht, indien zijn arresten rechtspraak uitmaakten, en de rechters over de feiten zich erbij hebben aangesloten.

Anderzijds bestaat er voor het Hof slechts dan aanleiding tot een nieuw onderzoek dezer vraagstukken, indien zijn uitspraken niet tot de «gerechtelijke vrede» hebben geleid, in die zin dat zijn rechtspraak als dubbelzinnig werd beschouwd, dat de twistpunten bleven voortleven, of dat onmiddellijk vanwege de Rechtbanken en Hoven een reactie tot uiting kwam, of dat de gewijzigde levensverhoudingen het Hof hopen tot een nieuw nazicht van de degelijkheid der wetsverklaring gegeven voor feitelijke toestanden, andere dan deze welke door het leven werden tot stand gebracht». (66)

Dit beginsel werd met klem herhaald door de heer Procureur-Generaal Cornil in de mercuriale welke hij in 1950 aan het Hof van Verbreking heeft gewijd (67) en waarin deze hoge magistraat herinnert aan de verwarring die teweeg gebracht werd door de plotse ommekeer in de interpretatie van de verkeers-codex in September en Oktober 1949. De ontroering die hierdoor veroorzaakt werd bewees het vertrouwen in de vastheid van de rechtspraak. (68)

Niet alleen voor het opperste Hof geldt deze opdracht van vastheid en zekerheid.

In zijn mercuriale van 1934 vroeg Procureur-Generaal

raal Gesché dat de Hoven en Rechtbanken om de taak van het opperste Hof te vergemakkelijken, duidelijk hun oplossing voor de behandelde rechtsvraag zouden aanduiden. (69) Het is immers alleen zodoende dat in en door de rechtspraak het recht aan de veranderde sociale en economische omstandigheden kan aangepast worden.

Welnu op dit gebied van vasthouden en progressiviteit kan weer nuttig aan rechtsvergelijking worden gedaan. Het verschil tussen de rechtspraak der verschillende landen kan tot nadenken stemmen, hetzij om een verandering in werkwijze na te streven, hetzij om beter bewust te zijn van een goede methode en er derhalve met meer overtuiging aan trouw te blijven.

Aldus is de Engelse jurist getroffen door de beknoptheid en de onpersoonlijkheid der continentale beslissingen. (70) Wij zullen getroffen zijn door de eigen techniek der Engelse rechtspraak. Zoals men weet bevat het Engelse vonnis of arrest slechts een beschikkend gedeelte. De precedentsregel wordt gehaald uit de toespraak die één of meerdere meerderheidsrechters houden om de beslissing te rechtvaardigen.

De minderheidsrechter mag eveneens uiting geven aan zijn afwijkende opvatting (the opinion of the dissentient judge). In deze *speeches* moet dan ook nog een onderscheid worden gemaakt tussen enerzijds de *ratio dicendi* m.a.w. de grondslag der beslissing of de bepalende beweegreden, en anderzijds de *obiter dicta*, de uitwijdingen of het terloops gezegde. Alleen de eerste heeft gezag van precedent.

Ook in Zwitserland, waar de rechtspraak van het Bondsgerecht zeer breedspakerig is en veel meer op een rechtsgeleerde dissertatie lijkt, moet het onderscheid gemaakt worden de *obiter dicta* en de *ratio dicendi*. (71)

De mogelijkheid van dergelijk onderscheid in zijn eigen arresten, wordt door ons Hof van Verbreking blijkbaar vermeden. De Franse raadsheer Fabreguettes houdt voor dat in de rechtspraak een motief niet zou mogen aanvangen met *d'ailleurs, overigens*. In de praktijk der Rechtbanken en Hoven komt dit wel voor en kan het leiden tot verwarring.

Ons Hof van Verbreking zelf maakt dan ook in de bestreden arresten dit onderscheid wel, waar het zich zelf als regel voorschreef dat het weigeren zal de cassatiemiddelen te onderzoeken welke ook hun verdiensten wezen, die gericht zijn tegen overbodige beweegredenen en dienvolgens niet ontvankelijk zijn. (72) M.a.w. het cassatiemiddel tegen een *obiter dictum* is niet ontvankelijk in het Belgische recht.

De veralgemening van een dergelijk onderscheid zou m.i. kunnen bijdragen tot een betere studie der rechtspraak zowel voor de praktijk van het gerechtsgedebouw als voor de wetenschap.

Mag ik hier nog vermelden een eigen regel van het Engels recht. Een gerechtelijke beslissing die gevelde werd na een debat waarin geen advocaten tussenkwamen, heeft er minder waarde dan deze waarin de partijen door hun raadslieden beter hun middelen hebben voorgebracht. Een beslissing die niet met de medewerking van advocaten tot stand kwam zal mogen aangezien worden als *bad law*. (73).

In Zwitserland gaat men nog verder. De arresten van het Bondsgerecht worden er door dit Hof zelf gepubliceerd in een officiële verzameling. Wanneer dit oordeelt dat de kwestie niet voldoende voorbereid is door de rechtspraak of door de doctrine, zal het arrest er niet gepubliceerd worden, opdat geen prece-

dent zou ontstaan uit een slecht voorbereide oplossing.

Sedert enkele jaren wordt in de *Enscheidungen des Bundesgerichts* bovenaan vermeld wanneer het arrest een verandering van rechtspraak inhoudt.

De rechtspraak is er zo vast, dat, volgens mij enkele weken geleden ter plaatse werd verzekerd, op 10.000 ongevallen er slechts één voor de rechtbanken moet worden gebracht, omdat de partijen of de verzekeringsmaatschappijen duidelijk weten waarnaar zij zich moeten schikken.

Het gewicht van een arrest wordt er afgewogen niet naar het aantal herhalingen van de uitgedrukte precedentsregel, maar naar omstandigheden waarin de uitspraak is gevelde en de voorbereiding ervan in doctrine en rechtspraak (74).

Zouden wij aldus niet meer en meer bij ons, minstens een onderscheid moeten maken — althans wanneer er twijfel bestaat over de draagwijdte van een arrest — tussen een arrest van verbreking en een arrest waarin de voorziening werd verworpen?

Saemenvattend zouden wij het principe als volgt kunnen formuleren: de rechtspraak van de Rechtbanken en Hoven maakt deel uit van de verwezenlijking van het recht, samen met de wetgeving. Meer dan deze laatste heeft zij tot opdracht de continuïteit en tevens de progressiviteit binnen de rechtsorde te verwezenlijken. Daartoe dient in de regel vastgehouden te worden aan precedents, en uitzonderlijk hiervan afgeweken wanneer de gewijzigde sociale en economische werkelijkheid dit vereisen en de oplossing voldoende voorbereid is zowel door deze werkelijkheid als door de rechtspraktijk, voorgelicht door de rechtsleer. Om het Opperste Hof toe te laten de progressiviteit in de overheidsrechtspraak te verwezenlijken dient de rechter over de feiten duidelijk zijn oplossing der rechtsvraag aan te tonen en te motiveren.

Zodoende kan en zal de rechtspraak in ruime mate een oplossing voorbereiden en onmiddellijk gedeeltelijk oplossingen geven aan de problemen waarvan wij bij de aanvang dezer uiteenzetting hebben getracht een diagnose te maken.

VI.

De rechtsvernieuwing doet telkens weer de vraag oprijzen omtrent de grondslag en de gebeurlijke correctief van de rechtsorde.

Zoals ze tientallen eeuwen geleden werd gesteld door Antigone die zich beriep op « de Goddelijke wet die ongeschreven vaststaat zonder dat wie ook weet uit welk verleden zij stamt » (75), zo ook wordt deze vraag gesteld in moderne werken als *Nacht in de middag. De wereld der beklagden, Het vijf-en-twintigste uur* en zovele andere.

Wij kunnen hier het probleem niet behandelen van het immer wederkerende natuurrecht, waarvan de naam vooral oorzaak en voorwerp is van zoveel nutteloze pennetwisten.

Tijd ontbreekt om me hier om een verdediging van Aristoteles te wagen tegen de behandeling die hem vanwege Prof. De Page is te beurt gevallen, wanneer deze laatste in zijn voordracht over *L'idée de Droit naturel* (76) de oorsprong dezer idee bij de Grieken en bepaaldelijk bij Aristoteles in verband brengt met hun opvatting over de fysische wetenschappen en o.m. met de leer der vier elementen, welke ons thans laat glimlachen (77). Het is dan al te gemakkelijk deze leer omver te werpen met « *pareilles puérilités* » (78), « *orientation spéciale de l'esprit* » (79), terwijl de geleerde professor in dit ver-

band geen enkele maal gewag maakt van Aristoteles' onvergetelijke bladzijden over de rechtvaardigheid (80). Hij zal wel in een drie jaren later verschenen werk *Droit naturel et Positivisme juridique* heel eventjes een verwijzing naar dit hoofdstuk maken, om dan aan de idee der rechtvaardigheid en aan het natuurrecht een zogenaamde astrobiologische oorsprong toe te schrijven (81). Wie zou ontkennen dat Aristoteles hier langs Thomas van Aquino om een onschatbare invloed heeft uitgeoefend op de vorming van de Westerse gedachte met inbegrip van recht en rechtsphilosophie.

Het is al te gemakkelijk het natuurrecht te bekampen in een declamatorische formule van Cicero, en het moderne begrip van *droit naturel à contenu progressif* eens te vermelden (82) als een uiting van de achteruitgang der oorspronkelijke idee, om dan over deze vruchtbare gedachte het stilzwijgen te behouden. De boekbesprekingen in nationale en internationale tijdschriften wijzen er op dat we staan in een tijd van terugkeer tot deze opvatting. Prof. De Page sprak zelfs in 1939 reeds van «*décevante persistance*»! (83). Daartoe wil ik me dan ook beperken, met de vaststelling van het onbetwistbaar feit dat, hoe men dit ook noeme, er een zeer actueel probleem bestaat omtrent die norm die boven het positieve overheidsrecht verheven is (84).

Men zal weliswaar eeuwig blijven twisten of deze hogere norm een *rechtsnorm*, of een louter *zedelijke* norm is (85), ofwel behoort tot de *prejuridische moraal* (86). Dit is echter een vraag van systematisatie die de kern van het probleem niet raakt.

Die norm heeft niet alleen de revolutionnaire rol te vervullen, «*la protestation contre un certain ordre*», waartoe Prof. De Page hem zou willen beperken (87). Integendeel, zijn draagwijdte is veel groter. Zien we niet — om één klein voorbeeld te geven — dat het Hof van Verbreking zich op een alles behalve revolutionnaire wijze uitdrukkelijk op het natuurrecht beroept ter zake van een schade-aanspraak? (88).

Het zoeken naar deze hogere norm van rechtsontwikkeling, vernieuwing en verfijning (en niet alleen voor verandering der bestaande rechtsorde) is een internationaal feit. Ook hier is aan de rechtsvergelijking een belangrijke taak beschoren.

Deze hogere norm vindt men immers niet binnen de Belgische grenzen en eist dus rechtsvergelijking. Hij wordt beheerst door een streven naar rechtvaardigheid die geen grenzen kent. Merkte Pascal niet bitter op: «*Trois degrés d'élévation du pôle renversent toute la jurisprudence; un méridien décide de la vérité... Plaisante justice qu'une rivière borne!*» (89).

Het is duidelijk dat wij ons hierin moeten hoeden voor een al te naïef optimisme. In het zogenaamde natuurrecht zal nooit geen Codex ontdekt worden en zeer terecht wil Prof. David het enthousiasme van enkele comparatisten matigen, die door de rechtsvergelijking beweerden te vinden *het gemeenrecht der beschaafde mensheid* (90). Maar door de vergelijkende studie der rechtspraak en der buitenlandse wettelijke oplossingen voor onduidelijke of niet geregelde problemen zal minstens een richting aangeduid worden, omdat hierdoor een gemeenschappelijk fonds van zedelijke opvattingen en waardeoordelen kan gevonden worden.

Door alle juristen wordt inderdaad aanvaard dat de zogenaamde *vage begrippen* in het recht, zoals openbare orde, goede zeden, goede trouw, schuld, enz. de rechtsvernieuwing en verfijning hebben mogelijk gemaakt (91).

Deze begrippen horen zowel tot het recht als tot een andere orde, de zedelijke orde (92).

Bovendien hebben de *algemene principes* die evenzeer aanrakingspunten met de moraal vertonen, en talrijke rechtsconstructies hebben mogelijk gemaakt, de rechtsontwikkeling in de hand gewerkt (93).

Welnu, de rechtsvergelijking zal ons toelaten in de hedendaagse wereld die constanten te ontdekken die er op wijzen dat bij volkeren met gelijkaardige christelijke cultuur en zelfs met een heel andere beschaving, ondanks de grote verschillen van het positieve recht, een hogere norm van redelijke zowel als van zedelijke aard bestaat, waaraan die algemene principes vasthouden, en waardoor de vage begrippen inhoud en draagkracht ontvangen (94). M.a.w. door op te klimmen tot de algemene principes op internationaal plan kunnen wij meer en meer de inhoud bepalen van hetgeen o.m. door Renard zo gelukkig werd geformuleerd «*le droit naturel à contenu progressif*» (95).

Aldus zal de rechtsvergelijking, als uiting van dit gemeenschappelijk fonds van waardeoordelen, een oplossing kunnen geven aan die geschillen waarover in rechtspraak en rechtsleer twist bestaat. Het voorbeeld van het arrest van de Hoge Raad der Nederlanden in zake herstel der onstoffelijke schade illustreert dit volkomen. Wanneer wij te kiezen hebben tussen twee mogelijke oplossingen, zal die oplossing welke geldt in het recht van volkeren met gelijkaardige beschaving, voor de hand liggen.

Aldus ook zullen wij de rechtsvernieuwing steeds opnieuw moeten toetsen aan internationaal erkende hogere criteria en onder deze is er één vooral, de waardigheid van de menselijke persoon. Het is deze idee welke de hoofdzakelijke inhoud is gebleven van wat op internationaal plan erkend werd als de grondslag van de rechtsorde (96).

Zij is het wezen zelf van de Westerse beschaving door het christendom tot stand gebracht: *de humanae substantiae dignitas*. In de opvatting over de mens komt het humanisme in het recht te voorschijn. Op dit gebied ook moet beweging en groei erkend worden. Een steen is een steen, een tafel blijft een tafel, maar de mens is geen mens, hij *wordt* steeds meer mens en wanneer bij hem het worden ophoudt, *verwordt* hij.

Noodzakelijkerwijze brengt een verandering in de tijd, in de opvattingen, in de geesteshouding een wijziging teweeg in de ideale gestalte van de mens. Opdracht is het dus constanten te erkennen en wijzigingen eerlijk te aanvaarden.

Humanisme bestaat daarin vooral dat in de veranderingen, het bestendige in de mens wordt ontdekt, hetgeen de waarde van de persoon blijft uitmaken. Deze waarde zal de toetssteen zijn om nieuw recht te beoordelen.

Eerst en vooral zijn er rechtsproblemen gesteld door ontdekkingen op het gebied der techniek. Zo zal b.v. het recht o.m. stelling moeten kiezen tegenover de problemen gesteld door de kunstmatige inseminatie, althans deze door tussenkomst van een derde, en noodzakelijk het begrip goede zeden weer zijn inhoud moeten geven, door rekening te houden met de veroordeling uitgesproken op grond van het natuurrecht, zowel door de Paus als door de hoogste Protestantse geestelijkheid in verschillende landen (97), en de praktijken van deze zogenaamde laboratorium-echtbreuk te keer gaan (98).

Dezelfde toetssteen der menselijke waardigheid dwingt er ons toe praktijken van onderzoek met het zogenaamde waarheidsserum te veroordelen, welke overigens geleid hebben tot misdadige veranderingen

van de persoon — denken wij maar even aan het gruwelijk lot van Kardinaal Mindzenty.

Dichter bij ons en zeer actueel zal de sociale wetgeving afgekeurd worden die aan de feitelijke huishoudster — euphemisme voor de bijzit — voordelen toekent ten nadele van de echtgenote⁽⁹⁹⁾. Dergelijke afwijkingen van de grondslag van het familierecht houden voor het sociaal recht zelf de grootste bedreiging in, omdat het hierdoor meer en meer afwijkend recht blijft.

Wij kunnen hier niet verder ingaan op het al te uitgebreide probleem van de grondslag en de correctief van het recht. Wij moesten het echter vermelden omdat hier ook aan de rechtsvergelijking een onbetwistbare onvervangbare opdracht is beschoren.

Onze arbeid is het, in de zo verscheidene problemen die in ons beroep oprijzen, mede te werken aan de vernieuwing en de verfijning van het recht. De rechtsvergelijking die een praktische methode blijkt voor het werk van elke dag, dwingt ons tevens tot een humanistische denk- en levenshouding, waardoor wij meer en meer van onze verantwoordelijkheid als juristen bewust kunnen zijn, in de verwezenlijking van een vernieuwde maatschappij.

Daarom is het dan ook geen overdrijving te zeggen dat wij allen, hoe bescheiden onze taak in de verwezenlijking van het recht ook kan blijken, het onze moeten bijdragen om te beletten dat ooit in het Westen het vijf-en-twintigste uur zou slaan.

Jan RONSE,

Advocaat bij het Hof van Beroep,
Gent.

I.

(1) Durand (Paul). Aux frontières du contrat et de l'institution — la relation de travail. J.C.P. 1944, 387.

(2) Zie het merkwaardig Advies-Arrest, n° 310, Raad van State, 3e K., 31 Maart 1950, i. z. Buttgen t/ Stad Brussel, R. J. D. A. 1950, 145 met noot Lespes. Pas. 1950, IV, 99.

Zie ook de samenvatting door Prof. Rouast gegeven van de pogingen der Franse publicisten om de figuur van het contract te vervangen door de driedelige indeling: *Actes - règles, Actes - conditions, Actes subjectifs* in « Les sources du Droit et le Code Napoleon ». J.T. 1951, 130.

(3) Zie o.m. Ripert. Le Régime Démocratique et le Droit Civil Moderne, 2de uitgave, Paris 1950. Savatier (R.) Du Droit Civil au Droit Public, 2de uitg. Paris 1950. Savatier (R.) Proletarianisme du droit civil. Dall. 1947 Chr. 1947, blz. 161. Savatier (R.) Droit privé et droit public, Dall. 1946, Chr. blz. 25. Mazeaud (L.) Défense du droit privé, Dall. 1946, Chr. blz. 17. Rivoiro (J.) Droit public et droit privé: Conquête ou statu quo? Dall. 1947, Chr. blz. 69.

Zie ook de noot van J. Donnedieu de Vabres in Dall. 1944, 54 en volg. en de studie van Rouast in J.T. 1951, 129.

(4) Vgl.: Jan Wiarda, Wesenzüge des Niederländischen Privatrechts mit rechtsvergleichenden Hinweisen — Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht, 16 Jahrgang, 1951, blz. 217.

(5) Vgl. Ripert, le régime démocratique et le droit civil moderne n° 144 blz. 264. — Dezelfde omwenteling heeft zich in het Engels recht voorgedaan gedurende de laatste jaren: de wet maakt een onderscheid tussen de klassen terwijl de *common law* slechts de burgers kende. Cfr. David, Le Droit privé de l'Angleterre, blz. 223.

(6) Von Ihering, Esprit du Droit Romain, — vert. O. de Meulenaere, dl. I, blz. 42.

(7) Besluiten voor Verbreking 9 Februari 1925, Pas. 1925, I, 135.

(8) Jacques Léauté, Le Mandat apparent dans ses rapports avec la théorie générale de l'apparence. Rev. trim. de Dr. Civ. 1947, blz. 288. In Frankrijk werd zelfs gewag gemaakt van een dergelijk verschijnsel in de rechtspraak waaruit de *cultus van het laatste arrest* zou ontstaan zijn. — Savatier, le Droit et l'accélération de l'histoire, Rec. Dall. 1951, blz. 30.

(9) B. J. 1927, kol. 37.

(10) Ripert (G.) Le Déclin du Droit — Etude sur la législation contemporaine, Paris 1949.

(11) Virgil Gheorghiu, La Vingt-cinquième Heure (Préface de Gabriel Marcel), Paris, s. d. zie blz. 303.

II.

(12) Locré, dl. I, blz. 160, n° 18.

(13) Von Ihering, o.c. dl. I, blz. 35.

(14) Zie de verwijzing in noot 2.

(15) Zie het verslag der Kamercommissie voor de wet van

24 Mei 1921 op de vrijheid van vereniging (Pasinomie 1921, blz. 238).

(16) Rec. Dall. 1951, Chr. blz. 32.

(17) Vgl. Velge, La codification des lois, Annales Rechtsgeleerdheid en Staatswetenschappen 1936, dl. IV, n° 19, blz. 391 en volg.

(18) Verslag der Senaatscommissie 1939, Stuk n° 80, blz. 15.

(19) Colens (A.) Remarques sur l'évolution du droit social; J. T. 1950, 633; P. Horion, Le caractère actuel du droit social belge; Revue du Travail 1950, blz. 127.

(20) David Simonne, De la nature juridique des cotisations patronales à la sécurité sociale (Bull. Ass. 1950, blz. 719 en volg.); Van Damme (J.) Considération sur la nature juridique de l'allocation familiale en Belgique (Ann. der Rechtsgeleerdheid en Staatswetenschappen, dl. X, n° 40-41, blz. 293 en volg.)

(21) Vgl. Rouast, Les sources du droit et le Code Napoleon, J. T. 1951, 130.

(22) Colens, loc. cit.

(23) Velge o. c. blz. 391.

(24) Vgl. Jossierand, Droit Civil, dl. II, blz. 206 n° 428; Van Apeldoorn, Inleiding tot de studie van het Nederlandse recht, 9^e druk, Zwolle 1950, blz. 34 en volg.

III.

(25) Rev. Int. Dr. Comp. 1949, blz. 57.

(26) Bekaert (H.) Toevallige weerslag ter zake burgerlijke verantwoordelijkheid (R.W. 1951-52, kol. 98 en volg. J.T. 1951, blz. 477).

(27) Von Ihering, o.c. dl. I, blz. 30.

(28) Jossierand o.c. dl. II, n° 437 blz. 213.

(29) Om slechts één voorbeeld aan te halen: het probleem van de samenloop of cumulatie van vergoedingen. Hoeveel eenvoudiger is de Zwitserse probleemstelling die het vraagstuk behandelt onder het opzicht van voordeelsaankomende en als criterium laat gelden de wil van de partij of de partijen die het voordeel deden ontstaan: liefdadige giften, voortbetaling van loon aan een arbeidsonbekwame arbeider, verzekeringsvergoedingen e.d.m. Zie Otfinger, Schweizerisches Haftpflichtrecht, dl. I, blz. 134 en volg.

(30) Le Droit privé Français au milieu du XXe siècle; Etudes offertes à Georges Ripert, Paris 1950, dl. I, L'ordre juridique et la théorie des sources du droit par Paul Roubier, blz. 11.

(31) Domat, Les Lois Civiles, Traité des Lois, hst. XII n° VI; Les Lois Civiles, Liv. I, tit. I, S. II, n° 20.

(32) Nathan, The Common Law of South Africa, dl. I, blz. 34.

(33) Zie o.m. BGE (Bundesgerichts-entscheidungen) 74, II 213; BGE 63 II 167; BGE 60 II 84).

(34) N.J. (Nederlandse Jurisprudentie) 1943, n° 455.

(35) N.J. (Nederlandse Jurisprudentie) 1943, n° 455. Dezelfde methode wordt toegepast in andere beslissingen, zie o.m. Arr. Rb. Amsterdam, 30 December 1947, N.J. 1950, n° 250; Conclusies Proc. Gen. Berger voor Hoge Raad 20 December 1950, N.J. 1951, n° 222; Besluiten van Adv. Gen. Hooykaas voor Hoge Raad, 23 Juni 1950, RW. 1950-51, 805 en volg.

(36) Een paar weken geleden nog herinnerde Prof. Dabin ter gelegenheid van een boekbespreking aan het verwaarloosde nut van een rechtsvergelijking tussen Moraaltheologie en recht (Ann. Rechtsgel. en Stw. dl. XI, n° 44-45, 1951, blz. 286). Het is de grote verdienste geweest van Georges Ripert te wijzen op de invloed van de Katholieke moraal op de verfijning en de ontwikkeling van het recht, als correctief van het positieve recht en als grondslag voor de ontwikkeling van nieuw recht (La règle morale dans les obligations civiles, 4e uitg. Paris 1949).

(37) Winfield, Textbook of the law of tort 4th. ed. 1948, blz. 23, § 11 in fine.

(38) Rb. Luik, 7 Maart 1949, Pas. 1949, III, 116.

(39) De Page, Droit Civil, dl. I, n° 869, blz. 946.

(40) RW. 1948-49, 627.

(41) Planol et Ripert, dl. II door Rouast n° 565, blz. 634 en n° 869, blz. 94.

(42) Laurent, Droit Civil, dl. III, n° 196, blz. 233.

(43) Cfr. R.W. 1950-51, 985.

(44) BGE 60 II 84; BGE 61 II 72 in zaken van opsporing van vaderschap; BGE 71 II 54 in zaken van ontkenning; ook de vrouw-eiseres mag er het bloedonderzoek vragen om te bewijzen dat een derde, met wie zij volgens verweerder gemeenschap zou hebben gehad, de vader van het kind niet is; BGE 64 II 253; ook voor de betwisting van de erkenning van een natuurlijk kind, wordt het bloedonderzoek in Zwitserland toegepast. Over deze vragen zie Pickett, L'expertise du sang, J.T. (Lausanne) 1946, I, 66 en volg.; Brand, Die Blutprobe als Beweismittel in Zivilprozessen der Schweiz, Zeitschrift für Schweizerisches Recht — Basel dl. 67, 1948, blz. 40 en volg.

(45) Cfr. Van Hecke (G.), Monetaire wetgeving en Internationaal Privaatrecht, Ann. Rgl. en Staatsw. dl. X, n° 40-41, blz. 189 en volg.

(46) Limpens (J.), Prijshandhaving buiten contract bij verkoop van markartikelen. Brussel 1943. Deze studie beschouwt zeer uitvoerig de Franse, Nederlandse en Duitse rechtspraak.

(47) O.m. del Marmol (Ch.), La réglementation juridique des ententes industrielles (Cartels etc.), Rev. de Dr. Intern. et de Droit Comparé 1950, numéro spécial, blz. 125 tot 131; van dezelfde, een gelijkaardige studie in Ann. der Rechtsgel. en Stw. dl. 10, n° 39, blz. 3; van dezelfde, een uitgebreide rechtsvergelijkende studie: Les ententes industrielles en droit comparé, Brussel 1950.

IV.

- (48) Steensels (J.M.), Onze ambtelijke vertalingen, Tijdschrift voor Bestuurswetenschappen 1951, blz. 15.
 (49) Schreider und Fick, Das Schweizerische Obligationenrecht, Zürich 1891, blz. 15.
 (50) Inferno, C. I. v. 87.
 (51) Vgl. De Vooy's, Nederlandse Spraakkunst, 2de druk 1949, blz. 6 en volg.
 (52) Zie hierover Bellefroid, Beschouwingen over de Nederlandse rechtstaal in Vlaanderen, R.W. 1933, 137 en volg.; zie ook de inleiding van Fockema-Andrae, op zijn *Rechtsgeleerd Handwoordenboek*, 2de druk 1951; ook in Frankrijk wordt tegen de verouderde uitdrukkingen gereageerd: Fabreguettes, La Logique judiciaire et l'art de juger, blz. 537 en volg.
 (53) « En composant la chartreuse, pour prendre le ton je lisais chaque matin deux ou trois pages du Code Civil, afin d'être toujours naturel; je ne veux pas, par des moyens factices, fasciner l'âme du lecteur... La chartreuse est écrite comme le Code Civil — aangehaald door Fabreguettes, o.c. 2me éd., Paris 1926, p. 533, noot 1).
 (54) Trib. Seine, 11 Oktober 1937, aangeh. door Lalou, Responsabilité civile, 3de uitgave, n° 153, blz. 97.
 (55) Pas. 1820-1821, 8.
 (56) Maasdorp's Institutes of South African Law, Kaapstad 1946, dl. IV, blz. 18.
 (57) Tur, Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 5e druk 1948, blz. 10.

V.

- (58) Uit het voorwoord tot Les lois civiles.
 (59) O.c. Liv. I, tit. Sect. II, n° 19.
 (60) The Merchant of Venice, Act. IV, Sc. I V. 212 en volg.
 (61) Maine, aangehaald door David, o.c. blz. 232.
 (62) David o.c. blz. 192 en volg.
 (63) Aldus Prof. Edouardo Couture (Montevideo) — Revue Int. de Droit Comparé 1950, blz. 278. Wat verder houdt hij voor dat elk vonnis een scheppingselement inhoudt. Inderdaad zijn er verschillende elementen in de rechtspraak, nl. een declaratief element, een constitutief element en een element van juridische productie. Men kan immers niet zeggen dat het vonnis enkel en alleen maar een voorafbestaand recht verklaart, het geeft iets bij, nl. de zekerheid omtrent dat recht.
 (64) Prof. Germann, Präjudizielle Tragweite höchstinstanzlicher Urteile, insbesondere der Urteile des Schweizerischen Bundesgerichts, Basel 1950, blz. 304 en volg.
 (65) Vgl. Van Dievoet, Het Burgerlijk Recht in België en in Nederland, blz. 520-521: de slotsom zijner vergelijkende studie is dat zowel in België als in Nederland het streven naar billijkheid geen afbreuk doet aan de erkende noodzakelijkheid van rechtszekerheid.
 (66) Pas. 1935, I, blz. 135.
 (67) J.T. 1950, blz. 489.
 (68) Ibid. blz. 493; zie ook Dekkers, Rev. Crit. 1950, blz. 51.
 (69) B.J. 1935, kol. 111.
 (70) Gutteridge, Comparative Law, blz. 88.
 (71) Germann o.c. blz. 445 en volg.

- (72) Cass. 14 December 1950, Pas. 1951, I, 240, niet vermeld in de korte inhoud bovenaan. Dit is ten andere een vaste rechtspraak: Cass. 12 en 27 Januari 1948, Pas. 1948, I, 23 en 56; Cass. 26 Januari, 11 Oktober en 29 November 1948, Pas. 1948, I, 49, 552 en 681; Cass. 18 Juni 1945, Arresten H. v. Verbr. 1945, 171, enz.
 (73) David o.c., blz. 153.
 (74) Germann o.c., blz. 434.
 (75) Sophokles, Antigone, V. 450 en volg.
 (76) Brussel, 1936.
 (77) O.c., blz. 20 en volg.
 (78) O.c., blz. 24.
 (79) O.c., blz. 25.
 (80) Ethika, boek 5.
 (81) De Page, Droit Naturel et Positivisme Juridique, Brussel 1939, blz. 28 en volg.
 (82) De Page, L'idée de droit Naturel, blz. 14.
 (83) De Page, Droit Naturel et Positivisme Juridique, blz. 8.
 (84) Immers het recht is geen beschrijvende wetenschap, het is wezenlijk normatief (cfr. Van Apeldoorn, o.c., blz. 14 en volg.) Het verwijt dat het « natuurrecht » niet beschrijft maar wil regeren — aldus De Page, Droit naturel et Positivisme Juridique, blz. 14 — heeft dan ook o.l. geen enkele draagkracht.
 (85) Cfr. Aillet (G.), De la signification Méthodologique de l'idée du droit naturel, Arch. de Phil. du Dr. 1933, n° 3-4, blz. 29.
 (86) Reglade, Valeur sociale et concepts juridiques, Paris 1950, blz. 47.
 (87) L'idée de droit naturel, blz. 59.
 (88) Cass. 21 Maart 1935, Pas. 1935, I, 194.
 (89) Pensées, n° 230, uitg. La Pleiade, blz. 886.
 (90) David, Droit Comparé, blz. 128.
 (91) Zie Van Dievoet, o.c., blz. 84; David, introduction à l'étude du Droit privé de l'Angleterre, blz. 175; vgl. ook Roublert (P.), La valeur et l'influence du Code Civil au point de vue de la technique juridique, J.T. 1951, blz. 216 en volg.
 (92) Vgl. Winfield, Textbook of the Law of Torts, loc. cit.; Gutteridge, Comparative Law, blz. 93.
 (93) Cfr. Boulanger (J.), Principes généraux du droit et Droit positif; in « Le droit privé Français au milieu du XXe siècle », dl. I, blz. 51 en volg. en voornamelijk blz. 57 en volg., n° 8 en volg.
 (94) Gutteridge, loc. cit.
 (95) Renard, La théorie de l'institution, blz. 68 en volg.
 (96) Lerebourg — Pigeonnière, La déclaration universelles des droits de l'homme et le droit international privé Français, in « Le Droit Privé Français au milieu du XXe siècle », dl. I, blz. 256.
 (97) Cfr. Hosten (A.M.), De Kunstmatige inseminatie. Zedelijke beoordeling, Antwerpen 1950.
 (98) O'Mahony, L'insémination artificielle au regard du Droit français, Les Cahiers du Droit, 1950, blz. 5 en volg. Savatier (R.), L'insémination Artificielle devant le Droit Positif Français. Centre d'études Laennec, Paris 1948, blz. 25 en volg.
 (99) Ranwez (A.), Faut-il donner un statut juridique à l'union libre? (Famille, octobre 1950, pp. 385-428).

RECHTSpraak

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 26 April 1951.

Voorzitter: M. Wouters.
 Raadsheer-Verslaggever: M. Giroul.
 Advocaat-Generaal: M. Colard.

Sociale wetgeving. — Beroepsziekten. — Artikel 24 der wet van 24 Juli 1927 betreffende de schadeloosstelling in zake beroepsziekten vereist niet enig opzet t.a.v. het daarin omschreven feit.

Artikel 24 van de wet van 24 Juli 1927 betreffende de schadeloosstelling in zake beroepsziekten, vereist niet enig opzet t.a.v. het daarin omschreven feit. De wet stelt onder meer niet het vereiste, dat de werkgever de bedoelde aangifte achterwege heeft gelaten met het oogmerk zich te onttrekken aan de verplichting om de bijdragen te betalen. Het materiële verzuim van het doen van aangifte op zichzelf wordt door de wetgever beschouwd als hebbende ten gevolge, dat het bedrijfshoofd zijn verplichtingen jegens het Voorzorgsfonds heeft ontgaan.

Ook het woord « verzuimd » in de Nederlandse tekst van artikel 24 wijst op een gewone nalatigheid.

Voorzorgsfonds ten behoeve van door beroepsziekten getroffen en t/ Honoré J.

Gelet op het bestreden vonnis, de 21 Mei 1949 gegeven door de Rechtbank van eerste aanleg te Bergen, uitspraak doende in hoger beroep;

Over het enig middel, schending van de artikelen 4, 20, 24 van de wet van 24 Juli 1927 betreffende de schadeloosstelling in zake beroepsziekten, van de artikelen 1, 2, 3 van het Koninklijk besluit van 5 Mei 1936 tot vaststelling van de formaliteiten te vervullen bij de aangifte van het aantal door de verzekering beschermde werklieden, van artikel 11 van het wetsbesluit van 20 September 1945;

doordat het bestreden vonnis ten onrechte gewaagd heeft verweerder te veroordelen om aanlegger te vrijwaren tegen de veroordelingen, welke te diens laste werden gelegd wegens de beroepsziekte, die een arbeider van verweerder aangetast had, en ofschoon deze verzuimd had te verklaren, dat zijn werkliedenpersoneel blootgesteld was aan het risico van beroeps-

ziekten en de aan dit risico verbonden bijdragen te betalen, om de reden dat dit verzuim niet vrijwillig was geschied, zulks terwijl het gewone, vrijwillig of onvrijwillig verzuim luidens voormeld artikel 24 aan het bedrijfshoofd de terugbetaling aan het voorzorgsfonds oplegt van hetgeen door hetzelfde aan de getroffen enen werd uitgekeerd;

Overwegende dat artikel 24 van de wet van 24 Juli 1927, betreffende de schadeloosstelling in zake beroepsziekten, het geval bedoelt, waarin « een bedrijfshoofd zijn plichten heeft verzuimd tegenover het voorzorgsfonds, hetzij door de bij artikel 20 bedoelde aangifte niet binnen de voorgeschreven termijn te doen, hetzij door ze onnauwkeurig of onvolledig te doen;

Overwegende dat de wet door deze termen het bestaan niet vereist van enig bestanddeel van opzet; dat zij, onder meer, niet vergt dat het ontbreken van aangifte ingegeven zij geweest door de wil de betaling der bijdragen te vermijden, maar dat zij dit materieel verzuim beschouwt als noodzakelijk hebbend ten gevolge gehad, dat het bedrijfshoofd zijn verplichtingen jegens het voorzorgsfonds ontging;

Overwegende trouwens dat in de Nederlandse tekst van de wet, artikel 24, de term « verzuimd » wordt gebezigd, die een gewone nalatigheid aanduidt;

Overwegende dienvolgens dat door voor de toepassing van art. 24 van de wet van 24 Juli 1927 betreffende de schadeloosstelling in zake beroepsziekten te vereisen, dat het verzuim de bij artikel 20 aangeduide aangifte in te dienen vrijwillig plaats gevonden hebbe, het bestreden vonnis de in het middel ingeroepen wetsbepalingen geschonden heeft;

Om die redenen,

Verbreekt het bestreden vonnis voor zoveel het de oproeping in vrijwaring, welke tegen verweerder werd gericht, niet gegrond verklaard heeft en deze vordering van aanlegger heeft afgewezen, met veroordeling tot de kosten van de onderscheiden aanleggen;

Beveelt dat dit arrest zal worden overgeschreven in de registers van de Rechtbank van eerste aanleg te Bergen en dat melding er van zal worden gemaakt op de kant van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerder tot de kosten,

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Rechtbank van eerste aanleg te Charleroi, zitting houdend in hoger beroep.

HOF VAN VERBREKING

1e Kamer. — 28 Juni 1951.

Voorzitter : M. Wouters.

Raadsheer-Verslaggever : M. Giroul.

Eerste Advocaat-Generaal : M. Hayoit de Termicourt.

Kleine nalatenschappen. — De in art. 4, lid 3 van de wet van 16 Mei 1900 bedoelde « aanwijzing » door de erflater is een uiterste wilsbeschikking, die bij geschrifte moet geschieden.

De in art. 4, lid 3, van de wet van 16 Mei 1900 op de kleine nalatenschappen bedoelde « aanwijzing » door de erflater moet bij geschrifte geschieden. Een dergelijke aanwijzing is immers een uiterste wilsbeschikking, die eerst bij het overlijden van de erflater uitwerking kan hebben en tot op dat ogenblik vrij kan worden herroepen. Het geschrift, waarbij die aanwijzing dient te worden gedaan behoort tot het wezen zelf van zulke beschikking.

De « aanwijzing » mag niet worden afgeleid uit een stilzwijgende wilsuiting van de erflater, noch uit een geheel van vermoedens.

Broens en cs, t/ Broens en cs.

Gelet op het bestreden vonnis, de 31 Maart 1950 gewezen door de Vrederechter van het kanton Saint Nicolas-lez-Liège;

Over het enig middel van verbreking : schending van de artikelen 1 en 4, inzonderheid 4, lid 3, van de wet van 16 Mei 1900 tot wijziging van het erfstelsel voor de kleine nalatenschappen, gewijzigd bij de wet van 23 April 1935, en van artikel 977 van de Grondwet;

doordat de rechter over de grond, in weerwil van de formele termen der wet, geweigerd heeft het request van aanlegster in verbreking in te willigen, hetwelk, steunend op de beslissing van de meerderheid der belangen, welke in het vonnis erkend werd, er toe strekte haar het recht te doen toekennen de tot de nalatenschap van haar moeder behorende onroerende goederen en het mobilair, dat deze stoffeerde, over te nemen en daarenboven het request ingewilligd heeft, dat te zelfde einde, doch te zijnen voordele, door eerste verweerder in verbreking werd ingediend, ofschoon vastgesteld was, dat deze noch in een uiterste wilsbeschikking noch trouwens op een andere wijze door de overledene was « aangewezen », en dit onder voorwendsel, dat het in zulk geval tot de taak van de rechter zou behoren deze aanwijzing te verrichten door zich te laten leiden door de vermoedelijke wens van de de cujus, zodoende een juridisch stelsel scheppend buiten de wet, en doordat de rechter over de grond in ieder geval art. 97 van de Grondwet geschonden heeft door tegenstrijdige en dubbelzinnige motieven ;

Overwegende dat in het geval, voorzien bij art. 4, lid 3, van de wet van 16 Mei 1900 over de erfregeling van de kleine nalatenschappen, de aanwijzing door de de cujus van de persoon aan wie het recht van overneming zal te beurt vallen, noodzakelijk bij geschrift dient te geschieden;

Dat dergelijke aanwijzing inderdaad even goed als een testament een daad van uiterste wil uitmaakt, die slechts bij het overlijden van de de cujus uitwerking kan hebben en die deze tot op dit ogenblik vrij blijft te herroepen; dat haar vaststelling bij geschrifte tot de essentie zelve van zulke beschikking behoort;

Overwegende dat het bestreden vonnis door zijn beslissing hierop te doen steunen, dat deze aanwijzing kan voortvloeien uit een stilzwijgende wilsuiting en uit een geheel van vermoedens, de in het middel aangehaalde wetsbepalingen geschonden heeft;

Om die redenen :

Verbreekt het bestreden vonnis, behalve voor zoveel het de waarde van het litigieuze onroerend goed op 174.500 frank vaststelt en die van het stofferende huisraad op 2.100 frank;

Beveelt dat onderhavig arrest zal worden overgeschreven in de registers van het vrederecht van het kanton Saint Nicolas-lez-Liège en dat melding er van zal worden gemaakt aan de rand van de gedeeltelijk vernietigde beslissing;

Veroordeelt verweerders tot de kosten;

Verwijst de aldus beperkte zaak naar de Vrederechter van het eerste kanton te Luik.

RAAD VAN STATE

3e Kamer. — 8 December 1950.

Voorzitter : M. Vauthier.
Raadsheren : MM. Holoye (verslaggever) en Stenuit.
Advocaat : Mr J. Stassen.

Nietigverklaring. — Schending artikel 87, Gemeentewet. — Onvoldoende motivering. — Vernietiging door Koning van de benoeming van een gemeentelijk onderwijzer. — Beweerd gemis aan burgertrouw zonder opgave van feiten.

Een Koninklijk Besluit, waarbij de benoeming van een gemeentelijk onderwijzer wordt vernietigd omdat «uit een grondig onderzoek blijkt dat belanghebbende, op het stuk van burgertrouw, niet de nodige waarborgen biedt om het ambt, waarvan sprake, waar te nemen», doch dat niet de feiten opgeeft welke aan deze beoordeling ten grondslag liggen, is niet voldoende gemotiveerd.

Het stemt niet overeen met de voorschriften van artikel 87 der gemeentewet en heeft derhalve geen wettelijke grond.

H. en gemeente Manderfeld t/ Belgische Staat Minister van Openbaar Onderwijs

Gezien het verzoekschrift d.d. 20 Maart 1950, waarbij H. een beroep instelt tot nietigverklaring van het besluit van de Regent van 30 December 1949, dat de beslissing van de gemeenteraad van Manderfeld van 3 October 1949, waarbij verzoeker tot onderwijzer in deze gemeente werd benoemd, vernietigde;

Gezien het verzoekschrift d.d. 21 Maart 1950, waarbij de gemeente Manderfeld een beroep tot nietigverklaring van hetzelfde besluit instelt;

Overwegende dat verzoeker H. op 3 October 1949 door de gemeenteraad van Manderfeld tot onderwijzer werd benoemd; dat de uitvoering van deze beslissing geschorst werd door een besluit van de gouverneur der provincie Luik van 31 October 1949; dat deze schorsing gehandhaafd werd bij beslissing van de bestendige deputatie van de Provinciale Raad van Luik, van 7 November 1949; dat de gemeenteraad van Manderfeld tegen deze schorsing beroep instelde; dat een besluit van de Regent van 30 December 1949, waarbij dit beroep werd afgewezen, de beslissing van de gemeenteraad van Manderfeld van 3 October 1949 vernietigde; dat de aanvragen strekken tot nietigverklaring van het besluit van de Regent van 30 December 1949;

Overwegende dat de enige bezwaren vermeld in de bestreden beslissing, hierop berusten dat «uit een grondig onderzoek blijkt dat belanghebbende, op het stuk van burgertrouw, niet de nodige waarborgen biedt om het ambt, waarvan sprake, waar te nemen»; dat, waar het besluit van de Regent de feiten welke aan deze beoordeling ten grondslag liggen niet opgeeft, het onvoldoende gemotiveerd is; dat het met de voorschriften van artikel 87 van de gemeentewet niet overeenstemt en derhalve geen wettelijke grond heeft;

Besluit :

Artikel 1 : Het besluit van de Regent van 30 December 1949 wordt vernietigd.

Artikel 2 : Van dit arrest zal een uittreksel in het Belgisch Staatsblad worden bekendgemaakt.

Artikel 3 : De kosten, bepaald op de som van 300 fr., zijn ten laste van de Staat.

RAAD VAN STATE

4e Kamer. — 10 April 1951.

Voorzitter : M. Vranckx (verslaggever).
Raadsheren : M.M. Declaire en Mast.
Advocaat : Mr Schöller.

Openbare ambten. — Prioriteitswet van 3-8-1917 - 27-5-1947. — Behoud der bij wetten en reglementen gestelde toelatingsvereisten. — Bedieningen uitsluitend voorbehouden aan kandidaten van het vrouwelijk geslacht. — Onregelmatige vernietiging door hogere overheid.

De gemeenteraad die een ambt van klerk uitsluitend aan de kandidaten van het vrouwelijk geslacht voorbehoudt gaat de hem bij de wet verleende bevoegdheid niet te buiten.

Het voogdijbesluit van de hogere overheid, waarbij de bedoelde beslissing van de gemeenteraad wordt vernietigd omdat daardoor het toepassingsveld van de wet van 3.8.1917-27.5.1947 werd beperkt, verliest uit het oog dat deze beperking het gevolg was van een regelmatig gestelde toelatingsvereiste. Zulke beperking is bij artikel 8 van vermelde wet geoorloofd.

De hogere overheid eerbiedigt aldus niet dit artikel en overschrijdt daardoor haar macht.

Gemeente Sint Lenaarts t/ Belgische Staat
(Minister van Binnenlandse Zaken).

Gezien het verzoekschrift d.d. 28 December 1949, ingediend door het college van burgemeester en schepenen der gemeente Sint-Lenaarts, daartoe behoorlijk gemachtigd door de gemeenteraad bij beslissing d.d. 12 December 1949;

Overwegende dat het verzoek strekt tot de nietigverklaring wegens machtoverschrijding van het besluit van de Regent d.d. 11 October 1949, bij uittreksel bekendgemaakt in het Belgische Staatsblad van 2-3-4 November 1949, waarbij de beslissing d.d. 19 Juli 1949 van de gemeenteraad van Sint Lenaarts, houdende benoeming van Knaepkens E. tot klerk, wordt vernietigd;

Overwegende dat, bij beslissing d.d. 18 Mei 1949, de gemeenteraad van Sint Lenaarts de toelatingsvoorwaarden bepaalde met het oog op het begeven van een «plaats van vaste vrouwelijke klerk»; dat deze beslissing door de hogere overheid noch geschorst, noch vernietigd werd bij toepassing van de artikelen 86 en 87 van de gemeentewet;

Overwegende dat in uitvoering van deze beslissing de openbare oproep uitsluitend tot de kandidaten van het vrouwelijk geslacht was gericht, en bij beslissing d.d. 19 Juli 1949 mejuffer E. Knaepkens tot vaste klerk werd benoemd;

Overwegende dat het bestreden besluit, waarbij deze laatste beslissing werd vernietigd, gegrond is op de overweging dat deze beslissing van de gemeenteraad het toepassingsveld der wet van 3 Augustus 1919-27 Mei 1947 wederrechtelijk beperkt heeft door de te begeven betrekking van klerk uitsluitend aan de kandidaten van het vrouwelijk geslacht voor te behouden;

Overwegende dat, waar de gemeenteraad de te begeven plaats voorbehield aan de kandidaten van het vrouwelijk geslacht, hij de hem bij de wet verleende bevoegdheid niet te buiten ging; dat artikel 8 van

de wet van 3 Augustus 1919-27 Mei 1947 bepaalt dat de wet op de voorkeurrechten de bij de wetten en reglementen gestelde toelatingsvereisten tot de openbare betrekkingen onverlet laat; dat daaruit volgt dat ter zake de voordelen van de voorkeurrechthebbenden slechts gevrijwaard worden in het kader van de gestelde toelatingsvereisten;

Overwegende dat de hogere overheid, wanneer zij vernietigde om reden dat het toepassingsveld van de wet van 3 Augustus 1919-27 Mei 1947 werd beperkt, uit het oog heeft verloren dat deze beperking het gevolg was van een regelmatig gestelde toelatingsvereiste en zulke beperking bij artikel 8 van bovenvermelde wet is veroorloofd; dat de bestreden beslissing de bepaling van artikel 8 niet eerbiedigt en de tegenpartij aldus hare macht heeft overschreden,

BESLUIT :

Artikel 1. — Het besluit van de Regent d.d. 11 Oktober 1949 is vernietigd.

Artikel 2. — Dit arrest zal bij uittreksel op dezelfde wijze bekendgemaakt worden als het vernietigde besluit van de Regent.

Artikel 3. — De betaling van het recht van 300 fr., wegens kosten, valt ten laste van de tegenpartij.

.....

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

1e Kamer. — 28 Juni 1950.

Voorzitter : M. Scheyvaerts.

Raadsheren : M.M. Hennequin de Villermont
en J. Rutsaert.

Advocaat-Generaal : M. van den Eynde de Rivieren.

Advocaten : Mrs A. van Hal en Janssens.

Hoger beroep ingesteld tegen tussenvonnis, niet tegen eindvonnis. — Ontvankelijkheid.

Hoger beroep ingesteld tegen tussenvonnis — geen hoger beroep tegen inmiddels gewezen eindvonnis.

Doordat beroeper geen hoger beroep heeft ingesteld tegen het eindvonnis, heeft hij slechts afgezien van zijn rechten voor het geval, dat hij niet zou slagen in zijn hoger beroep tegen het tussenvonnis en van het recht om op te komen tegen de beslissingen van het eindvonnis, die niet het logisch en noodzakelijk gevolg zouden zijn van het tussenvonnis.

Het eindvonnis is slechts voorwaardelijk definitief geworden; het behoud daarvan hangt af van het lot van het tussenvonnis, waarop het berust en waartegen hoger beroep is ingesteld.

Het hoger beroep tegen het tussenvonnis is derhalve ontvankelijk.

Daems t/ Van Regemorter c.s.

Gezien de akte van hoger beroep in dato 12 Juli 1943 tegen een vonnis d.d. 17 Juni 1943 van de Rechtbank van eerste aanleg te Turnhout;

Overwegende dat dit beroep ontvankelijk voorkomt;

Overwegende dat de door beroepenen Van Regemorter en Verwimp tegen beroeper Daems en beroepene Verlinden ingestelde eis, de betaling tot voorwerp had van hun beweerd aandeel in verhandelingen van een tussen partijen bestaan hebbende feitelijke vereniging;

Overwegende dat de eerste rechter door het vonnis, waartegen beroep, op grond van een door hem aanvaard begin van schriftelijk bewijs, beroepenen Van Regemorter en Verwimp tot het bewijs door getuigen heeft toegelaten van een reeks feiten, welke het bestaan der feitelijke vereniging zouden uitwijzen;

1° Overwegende dat beroepenen tot de niet-ontvankelijkheid besluiten van het door Daems tegen hogervermeld tussenvonnis ingestelde hoger beroep, om de reden dat de eerste rechter, wiens tussenvonnis uitvoerbaar was bij voorraad, sedertdien bij eindvonnis een veroordeling tegen beroeper heeft uitgesproken, tegen welk eindvonnis beroeper niet is opgekomen binnen de wettelijke termijn;

Overwegende dat, indien beroepenen de uitvoering van het tussenvonnis hebben doorgevoerd niettegenstaande het er tegen ingestelde beroep, zij zulks slechts in de door de eerste rechter toegelaten mate hebben kunnen doen, zijnde voorlopig en op eigen risico;

Overwegende dat het aangehaalde eindvonnis van 29 Januari 1948 dienvolgens slechts onder voorwaarde definitief is geworden; dat het behoud er van afhangt van het lot van het tussenvonnis, waarop het berust en waartegen hoger beroep werd ingesteld; dat beroeper door geen rechtsmiddel tegen het eindvonnis in te stellen, slechts van zijn rechten heeft afgezien voor het geval dat zijn hoger beroep tegen het tussenvonnis zou mislukken, alsook ten opzichte van de beschikkingen van het eindvonnis, die niet het logisch en noodzakelijk gevolg zouden uitmaken van bedoeld tussenvonnis (zie de uiteenzetting van het hier aanvaarde stelsel in het arrest van 12 Februari 1887 van het Hof van Beroep Brussel, Pas. 1889, II, 121; zie in zelfde zin Gent, 17 Maart 1888 en 28 Juli 1888, Pas. 1888, II, 406, resp. 408);

Overwegende dat het tegen het tussenvonnis ingestelde hoger beroep dienvolgens geenszins van belang ontbloomt is en in strijd met de bewering van beroepenen, ontvankelijk voorkomt;

.....

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer. — 21 Maart 1951.

Voorzitter : M. Thienpont.

Raadsheren : M.M. van Wetter en Louveaux.

O. M. : M. Matthys, Subst. Procureur-Generaal.

Vatbaarheid voor hoger beroep. — Erkenning van een gedeelte der vordering door de verweerder.

Om het bedrag van de betwiste waarde van een geschil te beïnvloeden, moet de erkenning door de verweerder van een gedeelte van de vordering gepaard gaan met een ernstig aanbod om het niet betwiste deel te betalen. De blote verklaring van de verweerder, dat hij een bepaald bedrag van de vordering niet betwist, heeft geen invloed op de bepaling van de waarde van het geschil.

B. t/ S.

Conclusies van het O. M.

B..., steenkolenhandelaar te D..., heeft *tijdig* en *regelmatig* hoger beroep ingesteld tegen een vonnis, uitgesproken door de rechtbank van eerste aanleg te Veurne, zetelende in koophandelszaken, op 6 Juli 1950, en hem betekend op 8 Augustus 1950, waarbij hij

wegens verscheidene ontvangen en hem gefactureerde leveringen van steenkolen veroordeeld werd tot de betaling aan de geïntimeerde van een totaal bedrag, 55.885,70 frank groot.

I. Ontvankelijkheid van het beroep :

A. *In feite* : Bij zijn inleidend dagvaardingsexploot heeft de geïntimeerde — oorspronkelijke aanlegger — zijn eis, betreffende een totaal bedrag van 75.570,90 fr. met 14.000 fr. verminderd, wegens door appellant gedane betalingen, en deze eis aldus herleid tot een totaal bedrag van 59.570,90 fr.

Van zijn eerste besluiten af, dd. 16 Juni 1950, heeft appellant — oorspronkelijke verweerder — van het hierboven vermelde bedrag een totaal van 44.885,70 fr. niet betwist; zijn verdediging heeft hij beperkt — en beperkt hij thans nog — tot de betwisting omtrent het saldo, zijnde 14.685,20 fr.

Er dient nochtans te worden opgemerkt — en zulks is ons inziens ter zake van allergrootst belang — dat appellant op geen enkel ogenblik van de rechtspleging betreffende de door hem erkende schuld van 44.885,70 frank, aan zijn schuldeiser een aanbod van gereede betaling heeft gedaan (met of zonder consignatie).

B. *In rechte* : De bevoegdheid en de vatbaarheid voor hoger beroep worden bepaald door de aard en het beloop van de vordering (artikel 21, wet dd. 25 Maart 1876).

Uit de wordingsgeschiedenis van de wet dd. 25 Maart 1876 blijkt duidelijk dat, wat betreft het bepalen van de *vatbaarheid voor hoger beroep*, door de woorden *beloop van de vordering* de wetgever niet het bedrag heeft bedoeld van de eis, zoals deze uitgedrukt is door de aanlegger in zijn inleidend dagvaardingsexploot, maar wel het *bedrag van de betwiste waarde*, zoals deze definitief vastgesteld wordt bij de laatste besluiten van de partijen.

In zijn verslag namens de bijzondere commissie betreffende het wetsontwerp, dat later de wet zou worden dd. 25 Maart 1876, verklaarde Albéric Allard :

« Les offres ou l'acquiescement partiel du défendeur » ont toujours été considérés comme étant de nature » à réduire proportionnellement la valeur du litige; » c'est la demande contestée et jugée dont parle » l'article 20 » (dat artikel 21 geworden is). (Parlem. Besch. Kamer, Zittijd 1869-1870, blz. 192) en hij voegde er aan toe : « ce texte ne fait d'ailleurs que consacrer » un principe universellement admis par la doctrine et la jurisprudence ».

Ook Thonissen, toen hij in zijn verslag namens de commissie van de Kamer der Volksvertegenwoordigers tijdens de vergadering dd. 29 Maart 1870 ditzelfde artikel besprak, verklaarde : « Le défendeur, en » acquiesçant en partie aux prétentions de son adversaire, réduit l'importance du litige ». (Parl. Besch. Kamer, Zittijd 1869-1870, blz. 491.)

In de Senaat heeft de verslaggever d'Anethan zich ertoe beperkt naar de zienswijze van de heer Thonissen te verwijzen. Sedertdien heeft de Belgische rechtspraak in haar grote meerderheid deze zienswijze aanvaard.

(Zie o.m. : Verbreking, 2 Juli 1896, Pas. 1896, I, 231; Verbreking, 30 October 1902, Pas. 1903, I, 24; Brussel, 27 Mei 1881, Pas. 1882, II, 30; Brussel, 11 December 1907, Pas. 1908, II, 274; Brussel, 21 Mei 1927, Pas. 1928, II, 40; Luik, 22 Februari 1919, Pas. 1919, II, 131; Luik, 7 Februari 1939, Pas. 1940, II, 59; Gent, 22 November 1922, Pas. 1923, II, 7; Gent, 20 Februari 1925, Pas. 1925, II, 168; Gent, 8 November 1928, Pas. 1928, II, 227.)

Zo zij echter om zo te zeggen éénsluitend akkoord gaat om aan te nemen dat de inwilliging door de verweerder van een gedeelte van de oorspronkelijke eis de waarde van de betwisting in dezelfde verhouding vermindert ten opzichte van het bepalen van de vatbaarheid voor hoger beroep, dient nochtans te worden aangestipt dat deze inwilliging van een gedeelte van de eis zich niet mag beperken tot een *loutere verklaring* van de verweerder-schuldenaar dat hij de eis, m.a.w. de schuldvordering, tot beloop van een bepaald bedrag niet betwist.

Wanneer men deze rechtspraak van naderbij onderzoekt, komt men inderdaad tot de vaststelling dat deze inwilliging moet gepaard gaan met een *al dan niet aanvaard doch voldoening gevend aanbod van gereede betaling*, waarvan de rechter aan de verweerder akte gegeven heeft, en waardoor de rechtbank aldus impliciet beslist dat het aangeboden bedrag buiten het geschil viel.

Zo niet zou ten opzichte van de vatbaarheid voor hoger beroep de som, welke de verweerder nochtans erkend heeft schuldig te zijn, *als betwist dienen te worden beschouwd*, indien hij hetzij bij zijn besluiten, hetzij bij pleidooi, niet eens aangeboden heeft dit bedrag te betalen, en al zou hij zelfs daartoe termijnen van respijt hebben aangevraagd.

(Zie o.m. in deze zin : Burg. Luik, 11 April 1894, Pas. 1894, III, 255; Luik, 5 November 1945, J. T. 1946, blz. 185 en de opmerkingen.)

C. *Besluit* : Op grond van hierboven vermelde beschouwingen zijn wij dan ook de mening toegedaan dat, al heeft appellant het bedrag van zijn schuld jegens de geïntimeerde tot een beloop van 44.885,70 fr. erkend, deze loutere inwilliging van dit gedeelte van de oorspronkelijke eis, inwilliging, uitgedrukt zonder dat zij door het minste aanbod van betaling gestaafd is, niet doeltreffend is en niet volstaat om met het oog op de vatbaarheid voor hoger beroep er toe te besluiten, dat het geschil uitsluitend zou beperkt zijn tot de betwisting omtrent het saldo (14.685,20 fr.).

Het beloop van de vordering, zoals zij in de laatste stand der rechtspleging aan de eerste rechter op het ogenblik van het vonnis voorgelegd werd, was dan ook, naar ons oordeel, niet 14.685,20 fr., maar wel 59.570,90 fr.

Wij besluiten dienvolgens tot de ontvankelijkheid van het beroep.

II. Ten gronde : (zonder belang).

Arrest

Overwegende dat door de rechtspraak aangenomen wordt dat, om het bedrag van de betwiste waarde van een geschil te beïnvloeden, de inwilliging van een deel van de eis door verweerder gepaard moet gaan met een ernstig aanbod om het niet betwist deel te betalen, en dat de loutere verklaring van de verweerder dat hij een bepaald bedrag van de eis niet betwist, zonder invloed blijft op de waarde van het geschil;

dat, in de zaak, wanneer geïntimeerde, oorspronkelijke eiser, de betaling vorderde van 59.570,90 fr. voor slot van rekening voor levering van kolen, de verklaring van appellant als zoude hij slechts 44.885,70 fr. schuldig zijn, zonder enig aanbod om deze som te betalen niet ten gevolge heeft de waarde van het geschil tot het verschil tussen deze twee sommen, zijnde 14.685,20 fr., te beperken, aldus beneden het bedrag, vereist voor de vatbaarheid van hoger beroep;

Overwegende dat de negen facturen, waarvan geïntimeerde de betaling vordert, het totaal van

73.570,90 fr. bedragen, waarvan hij een afkorting van 4.000,— op de factuur nr 1590 en een tweede afkorting van 10.000,— fr. op de factuur nr 1595 aftrekt, blijft dus 59.570,90 fr.;

Overwegende dat waar appellant de factuur nr 1590 overlegt, door geïntimeerde op 28 Maart 1950 voor betaald afgetekend, niet kan volstaan met te beweren dat slechts een afkorting op het bedrag van die factuur betaald werd en hem een onregelmatige postcheck voor het overige afgegeven werd, feit waarvan hij het bewijs noch inbrengt noch aanbiedt;

dat de oorspronkelijke schuld van 73.570,90 fr. aldus moet worden verminderd met het bedrag van de factuur nr 1590, zijnde 7.685,20 fr., blijft dus 65.885,70 fr. min de afkorting van 10.000,— fr., betaald op 18 April 1950, saldo 55.885,70 fr.;

Overwegende dat appellant een som van 7.000,— fr., op 3 Februari 1950 op de postcheckrekening van geïntimeerde overgeschreven, in mindering brengt; dat geïntimeerde zich te vergeefs ertegen verzet om reden dat deze overschrijving een voorgaande factuur n° 1400 zou betreffen, zoals vermeld op de keerzijde van de overschrijvingsstrook;

Overwegende inderdaad dat, wanneer deze factuur nr 1400 op 29 Januari 1950 door geïntimeerde als ontvangen ondertekend is, niet kan aangenomen worden dat geïntimeerde deze kwijting zou hebben gegeven vijf dagen vóór dat hij in het bezit was van het creditbericht van het postcheckambt, maar integendeel mag worden beslist dat deze overschrijving of ten minste de melding «solde factuur 1400» aan een mis-sing te wijten is;

dat het bedrag van deze overschrijving van de schuld van appellant dient te worden afgetrokken en het saldo aldus 55.885,70 fr. — 7.000,— fr. = 48.885,70 fr. beloopt;

Om die redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 van de wet van 15 Juni 1935;

Gehoord het meestendeels eensluidend advies van substituut procureur-generaal Matthys, ontvangt het hoger beroep, verklaart het ten dele gegrond en, recht doende, bevestigt het bestreden vonnis met deze wijziging dat de door appellant verschuldigde hoofdsom wordt teruggebracht op 48.885,70 fr.;

Verwijst elke partij in de helft der kosten van de aanleg.

BURGERLIJKE RECHTBANK TE HASSELT

7 Juni 1951.

Voorzitter: M. Kranzen.

Rechters: M.M. Pexsters en Leen.

Advocaten: Mrs Scrève (Brussel) en Moris (Luik).

Scheiding van tafel en bed. — Wederzijdse vordering van beide echtgenoten afgewezen met veroordeling van iedere partij tot de helft van de kosten. — In welke mate is de vrouw verplicht tot teruggave van de ontvangen «provisio ad litem»? — Geen schuldvergelijking met een vordering tot levensonderhoud. — Vordering tot onderhoud reeds in kortgeding toegekend. — Vereffening van de wederzijds verschuldigde kosten en de «provisio ad litem» gedurende het huwelijk.

Scheiding van tafel en bed door man en vrouw wederkerig gevorderd; beide eisen afgewezen met veroor-

deling van iedere partij in de helft van de kosten. Man vordert de door hem aan zijn vrouw betaalde «provisio ad litem» terug onder aftrek van door hem nog verschuldigd levensonderhoud; vrouw vordert bij wedereis het haar toekomende levensonderhoud.

De «provisio ad litem» deelt het lot van de kosten; de man is slechts die kosten verschuldigd, waartoe hij veroordeeld wordt.

Hieruit mag echter niet de gevolgtrekking worden gemaakt, dat, wanneer de man tot de helft der kosten wordt veroordeeld, de vrouw ook slechts de helft van de door haar ontvangen provisie zou mogen behouden. De vrouw mag de provisie behouden in de mate van hetgeen nodig is geweest om de kosten te dekken, waartoe de man uiteindelijk is veroordeeld. Hieruit volgt, dat de vrouw de gehele provisie aan de man moet terugbetalen, indien zij in alle kosten veroordeeld is. Wanneer daarentegen de man veroordeeld is in het geheel of in een gedeelte der kosten, moet worden nagegaan in hoeverre de provisie verbruikt is door de door de vrouw voorgeschoten kosten, welke de man gehouden is te betalen. Wanneer de man veroordeeld is tot de helft van de door de vrouw gemaakte kosten, staat zulks niet noodzakelijk gelijk met de helft van de provisie. De vrouw mag niet meer behouden dan hetgeen zij nodig had om de kosten te dekken, waartoe de man uiteindelijk veroordeeld is.

Art. 1293/3° B.W. verzet zich er tegen, dat een schuld tot betaling van levensonderhoud in vergelijking zou worden gebracht met een vordering van de onderhoudsplichtige op de onderhoudsgerechtigde.

De wedereis van de vrouw tot betaling van onderhoudsgeld moet niet ontvankelijk worden verklaard daar dit onderhoudsgeld reeds bij bevelschrift van de rechter in kortgeding was toegekend.

Niet juist is de bewering dat, nu de scheiding tussen partijen niet werd toegestaan, de vereffening van de wederzijds verschuldigde kosten en de provisie ad litem eerst zou kunnen geschieden na ontbinding van goederen. Indien men aanneemt dat partijen thans de gewezen vonnissen uitvoeren voor wat de veroordeling in de kosten betreft, moet men logischerwijze aanvaarden, dat thans ook over het lot van de provisie ad litem, die deze kosten moest dekken, uitspraak mag worden gedaan.

Maris t./Schrooten

Gelet op de akte van beroep, betekend bij geregistreerd exploit van deurwaarder Willems te Hasselt dd. 17 Oktober 1950 tegen een vonnis van de Vrede-rechter van het kanton Hasselt van 2 Mei 1950, hetwelk regelmatig in vorm van expeditie wordt voorgelegd;

Overwegende dat de ontvankelijkheid van het beroep niet wordt betwist;

Overwegende dat het geding hoofdzakelijk volgend twistpunt tot voorwerp heeft: in de loop van een procedure tot scheiding van tafel en bed, door partijen wederzijds tegen elkander ingesteld, betaalde appellant een provisie ad litem van 8.000 frank; de scheiding werd aan geen enkele partij toegestaan en elke partij werd veroordeeld tot de helft van de kosten; appellant vordert nu de provisie al litem terug, maar trekt af een onderhoudsgeld van 5.000 frank, dat hij nog aan geïntimeerde verschuldigd is en maakt tevens de verrekening der kosten, zodat hij slechts de terugbetaling eist van de som van 3.947 frank; geïntimeerde op haar beurt vordert bij wedereis betaling van het nog

verschuldigd onderhoudsgeld ten belope van 5.000 fr., som welke na een gelijkaardige verrekening van de kosten wordt teruggebracht op 4.326 frank ;

Overwegende dat partijen daarenboven wederzijds afgifte vorderen van zekere roerende voorwerpen, welke de een van de ander terughield ;

Overwegende dat de eerste rechter hoofdzakelijk besliste dat slechts de helft van de provisie ad litem moest worden (teruggebracht) lees: terugbetaald; dat, uitgaande van dit vertrekpunt, hij tot de slotsom kwam dat geïntimeerde aan appellant slechts verschuldigd bleef de som van 52 frank ;

Overwegende dat appellant zijn beroep beperkt tot de volgende punten: 1) het afwijzen door de eerste rechter van de teruggave van de helft van de provisie ad litem; 2) het aanvaarden dat een gevraagde salontafel eigendom zou zijn van geïntimeerde; ;

Overwegende dat geïntimeerde op haar beurt bij incidenteel beroep ontlasting vraagt van de veroordeling, die tegen haar werd uitgesproken, en beweert dat zij geheel de provisie ad litem mag behouden ;

Overwegende dat de eerste rechter besliste dat de provisie ad litem het lot deelt van de kosten; dat het woord provisie inderdaad duidelijk zegt dat het hier gaat om een voorschot op de kosten, welke later werkelijk zullen verschuldigd zijn ;

Overwegende dat de man later slechts verschuldigd is die kosten waartoe hij veroordeeld wordt ;

Overwegende dat de eerste rechter echter hieruit ten onrechte de gevolgtrekking maakt dat, wanneer de man tot de helft der kosten wordt veroordeeld, de vrouw ook slechts de helft van de provisie zou mogen behouden; dat de hierboven vermelde stelling betekent, dat de vrouw de provisie mag behouden in de mate van hetgeen nodig geweest is om die kosten te dekken, waartoe de man uiteindelijk werd veroordeeld; dat hieruit volgt dat de vrouw de ganse provisie moet terugbetalen, wanneer de vrouw veroordeeld wordt tot alle kosten; dat, moest men het tegenovergestelde beslissen, dit hierop zou neerkomen dat de man uiteindelijk toch de kosten zou moeten dragen waartoe de vrouw veroordeeld werd; dat, wanneer de man veroordeeld wordt tot het geheel of een deel der kosten, er moet nagegaan worden in hoever de provisie verbruikt werd door de kosten door de vrouw voorgeschoten, die de man gehouden is te betalen; dat wanneer de man veroordeeld wordt de helft van de door de vrouw gemaakte kosten te betalen, dit niet noodzakelijkerwijze gelijk staat met de helft van de provisie; dat de vrouw niet meer mag behouden dan hetgeen zij nodig had om de kosten te dekken, waartoe de man uiteindelijk wordt veroordeeld; dat er anders over beslissen zou betekenen dat de vrouw zich bij gelegenheid van een echtscheidingsprocedure zou mogen verrijken zonder rechtmatige oorzaak, bijzonder wanneer ook nog een onderhoudsgeld wordt toegekend ;

Overwegende dat geïntimeerde terecht opwerpt dat de bepalingen van art. 1293, 3° van het Burgerlijk Wetboek er zich tegen verzetten dat een schuld tot betaling van levensonderhoud in vergelijking zou worden gebracht met een vordering van de onderhoudsplichtige op de onderhoudsgerechtigde ; dat de eerste rechter ten onrechte aannam dat de vrouw vrijwillig in de schuldvergelijking toestemde tussen de provisie ad litem en het haar verschuldigd onderhoudsgeld; dat zij weliswaar in haar wedereis de schuldvergelijking aanvaardt tussen het onderhoudsgeld en de door haar verschuldigde gerechtskosten, doch niet met de provisie ad litem, vermits zij het verschuldigd zijn van de provisie ad litem betwist ;

Overwegende dat het juridisch juist zou geweest

zijn, indien appellant zich beperkt had tot het eenvoudig teruggeven van de provisie ad litem mits vergelijking met de kosten, door hem verschuldigd aan geïntimeerde, vermits de provisie ad litem deze moest dekken; doch dat het verder niet juist is ter sprake te brengen het onderhoudsgeld door de man verschuldigd en de kosten door de vrouw verschuldigd, vermits deze sommen reeds het voorwerp uitmaakten van beslissingen van andere rechtsmachten ;

Overwegende dat om dezelfde reden de eerste rechter de wedereis van de vrouw, strekkende tot betaling van onderhoudsgeld niet ontvankelijk had moeten verklaren, daar dit onderhoudsgeld reeds was toegekend bij bevelschrift van de rechter in kortgeding ;

Overwegende dat geïntimeerde ten onrechte opwerpt dat, vermits de scheiding tussen partijen niet werd toegestaan, de vereffening van de wederzijds verschuldigde kosten en de provisie ad litem slechts zou plaats hebben bij ontbinding van het huwelijk ;

Overwegende dat partijen gehuwd zijn onder het stelsel van de scheiding van goederen; dat het daarenboven niet gaat om vergoedingen of terugnemingen, gesproken uit betalingen, welke de ene deed ten gunste van de andere, maar om het lot van een provisie ad litem, gestort met eigen penningen door een der partijen om kosten te dekken, waarover thans definitief werd uitgesproken; dat, indien men enerzijds aanneemt dat partijen thans de gevelde vonnissen kunnen uitvoeren voor wat de veroordeling tot de kosten betreft, men anderzijds logischerwijze moet aannemen dat er thans ook over het lot van de provisie ad litem, die deze kosten moest dekken, mag uitspraak gedaan worden ;

Overwegende echter dat partijen, wat de door de vrouw gemaakte kosten betreft, de Rechtbank enkel inlichten over de staat van onkosten van Mr de Beco, pleitbezorger bij het Hof van Beroep; dat geïntimeerde zich er verder toe bepaalt te verklaren, dat de provisie ad litem werd verbruikt door de gerechtskosten en de eerste rechter dit zonder meer schijnt te hebben aangenomen; dat de Rechtbank echter zou moeten ingelicht worden over de kosten, welke geïntimeerde gemaakt heeft in eerste aanleg, over de kosten van kortgeding en over het feit of geïntimeerde al dan niet de honoraria van advocaat geheel of gedeeltelijk in rekening brengt en wat appellant eventueel tegen dit in rekening brengen opwerpt ;

Overwegende dat partijen het grotendeels eens zijn over de wederzijds terug te geven roerende voorwerpen; dat appellant toegeeft dat hij een schaal in geslagen koper terugvond; dat geïntimeerde op afdoende wijze bewijst dat zij de betwiste salontafel persoonlijk heeft gekocht; dat echter door versiersels de eretekens van appellant dienen verstaan te worden ;

Overwegende echter dat er geen verband bestaat tussen het verschuldigd zijn van de provisie ad litem en de teruggave van de roerende voorwerpen; dat de Rechtbank derhalve eventueel een schadevergoeding moet bepalen voor de niet-teruggave ;

Gelet op de voorschriften van de artt. 8, en 30 tot 37 der wet van 15 Juni 1935, welke nageleefd zijn ;

Om deze beweegredenen :

De Rechtbank, recht doende op tegenspraak en in hoger beroep, alle verder strekkende besluiten verwerpende, verklaart het hoofdberoep zowel als het incidenteel beroep ontvankelijk en deels gegrond ;

Het vonnis, waartegen beroep, hervormende :

Zegt voor recht dat geïntimeerde gehouden is tot teruggave van de provisie ad litem in de mate, waarin

deze niet gediend heeft tot het betalen van kosten, waartoe appellant gehouden is;

Zegt voor recht dat ingevolge de bepalingen van artikel 1293-3° van het Burgerlijk Wetboek geen schuldvergelijking mag plaats hebben tussen het door appellant verschuldigde onderhoudsgeld en eventueel door geïntimeerde verschuldigde sommen;

Verklaart de wedereis van geïntimeerde niet ontvankelijk, daar er reeds over werd beslist bij bevelschrift van de rechter in kortgeding van 4 Juni 1945;

Verklaart dat de door appellant gemaakte kosten niet meer in geschil zijn;

En, alvorens het bedrag te bepalen van het deel van de provisio ad litem, dat geïntimeerde zal gehouden zijn terug te betalen, heropent de debatten en legt aan partijen op uitleg te geven over het totale bedrag van de gerechtskosten en honoraria, waardoor de provisio ad litem geheel of gedeeltelijk zou zijn verbruikt en welke ten laste van appellant zouden vallen;

Bekrachtigt het bestreden vonnis in zover het de wederzijdse teruggave heeft bevolen van de er in opgesomde roerende voorwerpen;

Zegt voor recht dat de eisbaarheid van eventueel te betalen sommen niet afhankelijk is van de teruggave van deze roerende voorwerpen;

Beveelt dat deze teruggave zal geschieden binnen de maand na de uitspraak van dit vonnis;

Behoudt ten behoeve van partijen het recht voor, in geval van niet-teruggave binnen de bepaalde termijn, in voortzetting van procedure hun aanspraken op schadevergoeding te doen gelden;

Stelt de zaak uit voor voortzetting der debatten tot de zitting van 20 September 1951;

Behoudt de kosten voor.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE GENT

22 Januari 1951.

Alleenzetelend rechter: M. J. de Lanier.

Ongevallenverzekering. — Volledige vergoeding van de door het slachtoffer geleden materiële schade door de hem krachtens verzekeringspolissen uitbetaalde rente. — Wettelijke subrogatie van de verzekeraar. — Grenzen van diens recht tegen de aansprakelijke derde. — Geen recht om de voorlopige wiskundige reserve te vormen.

Het slachtoffer, dat verzekerd is krachtens een polis-verzekering tegen arbeidsongevallen en daarenboven door een aanvullende verzekering voor het deel van de wedde, dat de som van 60.000 fr. overtreft, terwijl zijn wedde na het ongeval door zijn werkgever werd voortbetaald, moet geacht worden de ten gevolge van het ongeval door hem geleden materiële schade volledig vergoed gekregen te hebben door de krachtens bedoelde twee verzekeringen ontvangen rente. Ter zake van materiële schade heeft hij dus niets te vorderen van de voor het ongeval aansprakelijke persoon.

De verzekeraar tegen de gevolgen van arbeidsongevallen wordt tegen de verantwoordelijke derde gesubrogeerd krachtens art. 22 Wet van 11 Juni 1874.

Deze subrogatie werkt eveneens ten behoeve van de verzekeraar, die krachtens een bijkomende collectieve verzekering het slachtoffer vergoed heeft.

Deze verzekering, strekkende tot herstel van schade, moet inderdaad als een «verzekering van zaken» beschouwd worden. Zulks heeft echter ten gevolge, dat de verzekeraar zijn verhaal slechts mag uitoefenen binnen de grenzen van het gemene recht, hetgeen betekent, dat hij, die verantwoordelijk is is voor het ongeval, niet verplicht is meer te vergoeden dan de werkelijk door hem veroorzaakte schade.

De gesubrogeerde verzekeraar is niet gerechtigd de terugbetaling te vorderen van de voorlopige wiskundige reserve, omdat er hier geen sprake is van een «dadelijke en zekere schade» (dommage né et actuel) doch van een mogelijke en bijgevolg onzekere schade.

Het vastzetten van een kapitaal als voorlopige wiskundige reserve, is geen uitgave, zolang de herzieningstermijn niet verstreken is. De verzekeraar mag de terugbetaling van de renten eerst vorderen nadat hij die uitbetaald heeft.

Van Steenkiste t/ O. Pierre en Eagle Star, b.p.

Beslissende nopens de eisen van de burgerlijke partijen:

Overwegende dat gebleken is uit de behandeling van de zaak ter zittingen van de rechtbank alsook uit de stukken van de bundel dat verdachte op betrekkelijke korte afstand een andere vrachtwagen op de weg Deinze naar Kortrijk volgde;

Dat die vrachtwagen plotseling is blijven staan en verdachte gemeend heeft dit voertuig te mogen voorsteken;

Overwegende dat verdachte te snel begonnen is die vrachtwagen voor te steken en zonder de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen;

Dat hij de auto van de burgerlijke partij Pierre, die in volle vaart uit tegenovergestelde richting gereden kwam, te laat ontwaard heeft en, op het laatste ogenblik geweldig geremd heeft met het ongelukkig gevolg dat hij naar links geslipt is, de weg voor de burgerlijke partij afgesneden heeft en hierdoor een erge botsing veroorzaakt heeft;

Overwegende dat de burgerlijke partij geen fout begaan heeft;

Overwegende dat hieruit voortspruit dat verdachte alleen de last der verantwoordelijkheid moet dragen;

Wat de door de burgerlijke partijen geleden schade betreft:

1° *Burgerlijke partij Mr. Oscar Pierre.*

A. Materiële schade:

Overwegende dat, wat betreft haar wedde als bestuurder van het agentschap van de N. V. «Eagle Star» de burgerlijke partij geen schade lijdt: gezien deze wedde haar door de vennootschap voorts betaald werd;

Overwegende dat de deskundigen vastgesteld hebben dat het ongeval een blijvende invaliditeit van 35% bij de burgerlijke partij teweeg gebracht heeft;

a) Overwegende dat de opgelopen letsels zonder twi- fel een vermindering van fysieke integriteit tot gevolg hebben, die de werkprestaties van de burgerlijke partij veel lastiger en moeilijker maakt, haar een grotere krachtinspanning oplegt en een zwaardere en vlugger intredende vermoeidheid teweeg brengt;

Dat deze vermindering van fysieke integriteit werkelijk een materiële schade is die, gezien de

hoge graad der blijvende onbekwaamheid, in onderhavige zaak met de zedelijke schade niet kan versmolten worden ;

Overwegende dat de burgerlijke partij uit dien hoofde een vergoeding vraagt van 150.000 frank ;

- b) Overwegende dat de burgerlijke partij anderzijds makelaar is in verzekeringen voor eigen rekening en als vrij beroep ;

Overwegende dat de onbekwaamheid tot werken, die de burgerlijke partij, ten gevolge van het ongeval opgelopen heeft, een zekere weerslag op haar activiteit als makelaar zal hebben ;

Dat zij hiervoor een vergoeding vraagt van Fr. 143.531,78.

Overwegende echter, dat de burgerlijke partij door de N. V. « Eagle Star » als werkgeefster verzekerd is krachtens een polis verzekering tegen arbeidsongevallen, en daarenboven door een aanvullende verzekering voor het deel van de wedde dat de som van 60.000 frank overtreft ;

Overwegende dat ten gevolge van die twee verzekeringen de burgerlijke partij een rente geniet, die, gezien het feit dat zij geen verlies van wedde lijdt als voldoende voorkomt om de door haar geleden materiële schade, waarvan hier hoger sprake onder a) en b) volledig te vergoeden ;

B. *Zedelijke schade* :

Overwegende dat de burgerlijke partij recht heeft op een vergoeding wegens pijn en smart bij de verwonding, de heelkundige behandeling en de genezing,

Dat, gezien de eigenaardige omstandigheden van de zaak en de ernstige aard der opgelopen letsels, deze vergoeding billijk moet vastgesteld worden op de som van 35.000,—

2. *Burgerlijke Partij de N.V. « Eagle Star ».*

Overwegende dat de herstellingskosten van de beschadigde auto en de chômage er van, door de N. V. « Le Patrimoine », verzekeraarster van de verdachte, aan de burgerlijke partij reeds terugbetaald werden ;

Overwegende dat de burgerlijke partij als werkgeefster van Mr Pierre de volgende sommen betaald heeft ;

a) krachtens de polis « verzekering tegen arbeidsongevallen	10.657,50
b) Geneeskundige verzorging	
Clinique « Refuge de Marie »	6.150,—
Dr Derom	9.000,—
Dr Van Overstraeten	190,—
Dr Vercauteren	620,—
Radiographie	250,—
Verschillende kosten	550,—

16.760,—

- c) Driemaandelijke vergoedingen, ingevolge het vonnis van het Vredegerecht te Kruishoutem

Periode van 16 Mei 1950 tot 30 September 1950 5.264,40

Overwegende dat de burgerlijke partij een aanvullende verzekering heeft aangegaan voor het deel van de wedde dat de som van 60.000 frank overtreft, zijnde in casu, 52.890 fr.,

Overwegende dat uit dezen hoofde werd uitgekeerd :

d) de som van	9.394,60
e) driemaandelijke vergoedingen periode van 16 Mei 1950 tot 30 September 1950	4.635,30

Totaal van alle uitbetaalde sommen, vermeld onder litt. a, b, c, d en e	46.711,80
waarop betaald werd door de N.V. « Le Patrimoine » de som van	34.092,80

Blijft te betalen Fr. 12.619,—

Overwegende dat de rechtspraak bijna algemeen het verhaal van de verzekeraar voor de arbeidsongevallen tegen de verantwoordelijke derde aanneemt, steunend op de wettelijke subrogatie bij art. 22 van de wet van 11 Juni 1874 voorzien (zie « L'Action directe et l'étendue du recours de l'assureur « loi » contre le tiers responsable » par M. Albert De Villé, docteur en droit, R.G.A.R. 1932, p. 1013) ;

Overwegende dat de rechtspraak met recht en reden, gezien er sprake is van de herstelling van een schade, tegenwoordig neiging vertoont de « bijkomende collectieve verzekering » als een « verzekering van zaken » te beschouwen en, bijgevolg, aan te nemen dat de maatschappij, die krachtens een bijkomende verzekeringspolis, het slachtoffer vergoed heeft, haar verhaal insgelijks mag doen steunen op de wettelijke subrogatie ;

Overwegende dat dit echter ten gevolge heeft dat het verhaal slechts kan geschieden binnen de grenzen van het gemeen recht, hetgeen betekent dat de verantwoordelijke dader van het ongeval niet mag verplicht worden meer te vergoeden dan de schade, die hij werkelijk veroorzaakt heeft (Cass. 7 Januari 1941, R.G.A.R. 1942 p. 3817; Corr. Kortrijk, 19 Mei 1950, Bull. Ass. 1950 p. 601 en volgende) ;

Overwegende, dat daarenboven de polis betreffende de aanvullende verzekering de conventionele subrogatie voorziet ;

Overwegende dat in onderhavig geval de sommen, uitbetaald zowel krachtens de aanvullende verzekering als die betaald krachtens de verzekering — wet tegen de arbeidsongevallen binnen de grenzen van het gemeen recht blijven, vermits zij de vergoeding ver-tegenwoordigen van een werkelijk door het slachtoffer geleden schade, zoals hoger uitgelegd ;

Overwegende, dientengevolge, dat de eisen door de burgerlijke partij uiteengezet onder litt. a, b, c, d, e, gegrond zijn ;

- f) Overwegende dat de burgerlijke partij verder de betaling eist van een kapitaal van Fr. 138.113,10, dat ze heeft moeten constitueren ten einde de uitkering te verzekeren van de rente, voorzien door de wet op de arbeidsongevallen, en, daarenboven, de betaling van een kapitaal van Fr. 121.745,80 voor de rente te verzekeren, voorzien door de polis « gemeen recht » ;

Overwegende echter dat in zake arbeidsongevallen de verzekeraar van de werkgever slechts gesubrogeerd is in de rechten van de verzekerde tegen de verantwoordelijke dader van het ongeval, in de voorwaarden voorzien door artikel 22 van de wet van 11 Juni 1874, dit wil zeggen, na betaling van de schade (Cass. 18 Maart 1940, R.G.A.R. 1941, p. 3612) ;

Overwegende dat de burgerlijke partij dus niet gerechtigd is de terugbetaling te vorderen van de voorlopige wiskundige reserve omdat er hier geen sprake is van een « dadelijke en zekere schade » (dommage né et actuel) doch van een mogelijke en bijgevolg onzekere schade ;

Dat het vastzetten van een kapitaal als voorlopige wiskundige reserve geen uitgave is, zoland, zoals hier het geval, de herzieningstermijn niet verstreken is (Beroep Luik, 3 Juli 1941, R.G.A.R. 1941, p. 3631) ;

Overwegende dat de burgerlijke partij slechts terug-

betaling van de renten mag eisen, naarmate zij die sommen uitbetaald heeft;

Om deze redenen de rechtbank, alle verdere of strijdige conclusiën als ongegrond verwerpende en toepassing makende van de artikelen 1382 en 1383 B.W.B.

1° veroordeelt verdachte aan de burgerlijke partij Mr Oscar Pierre ter vergoeding van zedelijke schade te betalen de som van 35.000,— fr. met de gerechtelijke renten en de kosten van de partij op taxatie;

2° veroordeelt verdachte aan de burgerlijke partij N.V. «Eagle Star» te betalen de som van 12.690,— fr. ijnde het verschil tussen de som van 46.711,80 fr. door de burgerlijke partij aan Mr Pierre uitgekeerd voor geneeskundige verzorging en van renten, en de som van 34.092,80 fr., die de N.V. «Le Patrimoine» aan de burgerlijke partij uit dien hoofde reeds terugbetaald heeft;

Zegt voor recht dat verdachte gehouden is de renten, die de burgerlijke partij aan Mr Oscar Pierre, krachtens de polis, «verzekering tegen arbeidsongevallen» en de «aanvullende verzekering» zal uitkeren, terug te betalen naarmate deze sommen door de burgerlijke partij uitgegeven worden dit onder voorbehoud voor de burgerlijke partij de wiskundige réserven na het verstrijken van de herzieningstermijn terug te vorderen.

verwijst de verdachte in de kosten van de partij op taxatie;

verwerpt als ongegrond de eisen van de burgerlijke partijen voor het overige.

NOOT: Men vergelijke Verbr. 3 Juli 1950, R. W. 1950/51, 779 met noot en Verbr. 10 Juli 1950, R. W. 1950/51, 483 met noot.

CORRECTIONELE RECHTBANK TE LEUVEN

1e Kamer. — 3 Maart 1951.

Voorzitter: M. Vanderveeren.

Rechters: MM. Vanhove en Helleputte.

O. M.: M. Declercq.

Advocaten: Mrs Devis en Hermans.

Autobusvervoer. — Personenvervoer met een andere dan in de machtiging vermelde autobus. — Geen schadevergoedingsplicht tegenover de Spoorwegen.

Vervoerder in bezit van een regelmatige machtiging om bij middel van een autobus tegen betaling personen te vervoeren van Châtelet naar Scherpenheuvel. Reis met een ander aan deze vervoerder toebehorende autobus dan die in de machtiging vermeld.

De autobus, waarmede in casu het vervoer geschied is, behoorde tot de wagens voor personenvervoer, waarvoor de vervoerder houder ener vergunning was; deze had zijn exploitatie-materiaal voor bedoelde gelegenheid dus niet uitgebreid.

De Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen heeft door de handelwijze van voormelde vervoerder niet de minste schade geleden, daar laatstgenoemde in bezit was van een vergunning om met een autobus personen te vervoeren van Châtelet naar Scherpenheuvel en niet bewezen is, dat hij op bedoelde dag met meer dan één autobus personen zou hebben vervoerd naar Scherpenheuvel.

Bovendien kan niet ernstig worden volgehouden dat de bedevaartgangers, die hij meergenoemde vervoerder waren ingeschreven voor de reis op

bedoelde dag, zich per spoor naar Scherpenheuvel zouden hebben begeven, indien de vervoerder met een ander zijner autobussen op bewuste dag had doen rijden of de reis tot een andere dag had uitgesteld.

O.M. en N.M.B.S. t/ Dubray.

Gezien het hoger beroep, aangetekend door de burgerlijke partij door akte in dato van 29 December 1950 tegen een vonnis op verzet, uitgesproken door de Rechtbank van politie van het kanton Diest de 19 December 1950, dat de verdachte verwijst tot een geldboete van 26 frank, welke vermeerderd met 90 opdeciemen gebracht is op 260 frank of een vervangende gevangenisstraf van 8 dagen en tot de kosten, dat op burgerlijk gebied de eis van de burgerlijke partij ongegrond verklaart en deze verwijst tot de door haar gemaakte kosten;

uit hoofde van te Scherpenheuvel, kanton Diest, de 18 Mei 1950, bezoldigd vervoer van personen te hebben uitgevoerd bij middel van een autocar zonder in het bezit te zijn van een bewijs van deugdelijkheid voor dit voertuig of van een machtiging van het Ministerie van Verkeerswezen om deze rit te doen;

Aangezien het beroep regelmatig is;

De Rechtbank ontvangt het en, er over beslissende;

Aangezien op strafgebied de veroordeling van de verdachte in kracht van gewijsde is getreden;

Overwegende dat de eerste rechter terecht de eis van de burgerlijke partij afgewezen heeft bij gebrek aan bewijs van door haar geleden schade;

Overwegende dat inderdaad vaststaat dat verdachte Dubray op 18 Mei 1950 in bezit was van een regelmatige machtiging om bij middel van een autocar bezoldigd vervoer van personen van Châtelet naar Scherpenheuvel uit te voeren en dat de inbreuk op art. 1 der besluitwet van 30 December 1946, die hij pleegde, enkel bestaan heeft in het feit dat zijn ondergeschikte bedoelde reis ondernomen heeft met een ander aan verdachte toebehorende autobus dan degene die vermeld was in die machtiging;

Overwegende dat de autobus, waarmede de inbreuk begaan werd, regelmatig diende tot het vervoer van werklieden en dus deel uitmaakt van de personenvervoerwagens voor dewelke de verdachte houder was van een vergunning; dat hij dus zijn exploitatiemateriaal niet uitgebreid had ter voormelde gelegenheid;

Overwegende dat de burgerlijke partij door de handelwijze van de verdachte geen de minste schade heeft geleden, vermits de verdachte Dubray in bezit was van een vergunning om met een autobus personen te vervoeren van Châtelet naar Scherpenheuvel en het niet bewezen is dat hij op bewuste datum met meer dan een autobus vervoer van personen naar Scherpenheuvel heeft verricht;

Overwegende dat men bovendien niet ernstig kan beweren dat de bedevaartgangers, die bij de verdachte Dubray ingeschreven waren voor de reis van 18 Mei 1950, zich per spoor naar Scherpenheuvel zouden hebben begeven, indien de verdachte niet een ander zijner autocars op bewuste datum had doen rijden of hij de reis tot een andere dag had uitgesteld;

Om deze redenen en bij toepassing van de artikelen 14 der wet van 15 Juni 1935, 1882 van het Burgerlijk Wetboek, 162-176-211 en 23 van het Wetboek van Strafvordering, 3 der wet van 1 Juni 1849 door de Voorzitter aangehaald;

De Rechtbank, stelt vast dat het vonnis van de eerste rechter op strafgebied in kracht van gewijsde is getreden;

Bevestigt het vonnis van de eerste rechter op burgerlijk gebied en veroordeelt de burgerlijke partij tot al de door haar gemaakte kosten.

VREDEGERECHT TE GENT

1e Kanton. — 13 Juli 1951.

Rechter: M. Claeys.

Advocaten: Mrs Haché en Ronse.

Huur en verhuur van handelshuis. — Dagvaarding niet voorbarig. — Actueel belang van beide partijen. — De vraag of het verhuurde van commerciële aard is, moet in elk voorkomend geval naar redelijkheid en billijkheid worden beoordeeld.

Een bij dagvaarding van 29 Mei 1951 door de verhuurder ingestelde vordering tot geldigverklaring ener opzegging tegen 30 November 1951 is niet voorbarig, daar beide partijen er een onmiddellijk belang bij hebben zekerheid te bekomen omtrent de geldigheid van de opzegging. De vraag of een huis in hoofdzaak van commerciële aard is, is een feitelijke kwestie, die de rechter in ieder voorkomend geval naar billijkheid en redelijkheid moet beoordelen.

In casu wijzen de omstandigheden op het commercieel karakter van het verhuurde (zie nader het vonnis).

Vincent t./ Van Heesvelde

Gezien de geboekte dagvaarding van deurwaarder Lucien Van den Hende te Gent, d.d. 29-5-1951;

Aangezien de door aanlegger, eigenaar van een winkelhuis, gelegen te Gent, Dendermondesteenweg nr 4, ingestelde vordering er toe strekt te horen bevelen, dat een bij aangetekend schrijven dd. 24-5-1951 voor eigen gebruik gedane opzegging geldig is en haar uitwissel zal hebben op 30-11-1951, dit op grond van art. 33 der Wet van 30 April 1951;

Aangezien de verweerder beweert dat de vordering voorbarig is; dat nochtans aangenomen dient te worden, dat de beide partijen van nu af belang hebben bij het bekomen van zekerheid nopens de waarde van de gegeven opzegging;

Aangezien de verweerder doet opmerken dat de Wet van 30-4-1951 op de handelshuurovereenkomsten op het pand niet toepasselijk is, omdat het kadastraal inkomen slechts 3.100 frank bedraagt (art. 2 par 4°);

Aangezien de aanlegger die opmerking juist acht, doch zich beroept op art. 36 derzelfde wet, dat eveneens een opzegging van zes maand voorziet;

Aangezien de verweerder op die nieuwe stelling antwoordt, dat het huis, dat door hem bewoond is, moet aangezien worden als een door de huishuurwet beschermd woonhuis en zulks omdat het gebruik van het pand niet hoofdzakelijk van commerciële aard is;

Aangezien nopens de zin en de strekking dier woorden « hoofdzakelijk van commerciële aard » veel geredetwist werd tijdens de totstandkoming der Wet, doch de discussies, samengevat, erop neerkomen te constateren, dat het een kwestie van feiten is, waarover de rechter in billijkheid en met gezond verstand naar ieder geval moet oordelen;

Aangezien ter zake niet betwist wordt dat het pand samengesteld is uit een winkel, kamer gelijkvloers die gans de breedte van het huis inneemt, een keuken en twee slaapkamers; dat de winkelmaker als kapperssalon gebruikt wordt, waar de verweerder rechtstreeks met het publiek handelt; dat het huis zich bevindt op

een plaats die gunstig gelegen is voor handelsdoeleinden en dat alles erop wijst dat verweerder geen andere winstgevende betrekking heeft, zodat zeker schijnt dat het huis dient te worden aangezien als hoofdzakelijk van commerciële aard; dat dienvolgens het huis aan de bescherming der huishuurwet ontsnapt en ook niet verder beschermd wordt door de Wet van 30-4-1951;

Op die gronden, Wij, Vrederechter, recht doende op tegenspraak en in eerste aanleg;

Gelet op de artt. 2, 3, 4 en volgende der Wet van 15-6-35 op het gebruik der talen in Gerechtszaken, o.m. op de artt. 37, 38 en 41;

Zeggen voor recht dat de huuropzegging dd. 24-5-1951 geldig is en uitwissel zal hebben op dertig November 1951;

Veroordelen enz.

Zeggen dat er geen termen bestaan om het vonnis uitvoerbaar bij voorraad te verklaren.

VREDEGERECHT TE ST NIKLAAS

17 October 1951.

Vrederechter: M. A. Pauwels.

Advocaten: Mrs J. Maillet en W. Melis.

Handelshuur. — Opzegging door de verhuurder op grond van het in art. 16, I, 3° van de wet van 30 April 1951 voorziene geval. — Niettoepasselijkheid van art. 33, lid 4. — Betekenis van de woorden « langs dezelfde weg » in art. 14, lid I.

Opzegging door de verhuurder op grond dat hij het verhuurde pand zelf wil betrekken, na afbraak en wederopbouw. Art. 33, lid 4 van de wet op de handelshuurovereenkomsten is in casu niet van toepassing, daar het wel naar art. 16, I, 1°, doch niet naar art. 16, I, 3° verwijst.

De opzegging is niet geheel nietig, doch werkt eerst tegen de in art. 33, lid 2 bepaalde datum. (20 November 1952).

De woorden « langs dezelfde weg » in art. 14, lid I, van dezelfde wet laten aan de verhuurder de vrije keuze tussen aangetekende brief en deurwaarders-exploit, ook al heeft de huurder zijn verlangen om huurhernieuwing bij deurwaarders-exploit betekend.

Colman t/ De Wilde-Thielens.

Aangezien aanlegger eigenaar is van een winkelhuis gestaan en gelegen te St Niklaas-Waas, Nieuwstraat, n° 23, in huur bij verweerders die er het bakkersbedrijf uitoefenen met verkoop van de producten in het klein aan de cliënteel;

Dat partijen akkoord zijn dat het hier een handelshuis betreft en dat de huurovereenkomst een onbepaalde duur heeft;

Aangezien aanlegger bij aangetekend schrijven van 11 Juni 1951, gepost de 13 Juli 1951, aan verweerders opzegging heeft betekend tegen 1 Februari 1952; dat de eis, ingeleid bij geboekt exploit van deurwaarder Aimé van Puyvelde te St Niklaas-Waas, in dato 1 September 1951 ertoe strekt de gegeven opzegging geldig te doen verklaren;

Aangezien de reden van opzegging als volgt wordt omschreven: « de redenen zijn deze voorzien in artikel 16-1, 1° en 3° der wet van 30 April 1951 om het huis zelf te betrekken nadat er veranderingswerken zullen aan zijn gebeurd die voorafgegaan worden door

afbraak en waarvan én de afbraak én de verbouwingen op de ruwbouw der lokalen slaat en waarvan de kosten meer dan drie jaar huur zullen overschrijden »;

Aangezien uit deze bewoordingen dient te worden opgemaakt dat aanlegger niet onmiddellijk het gehuurde wil betrekken doch eerst wil afbreken en dan herbouwen om het pas daarna zelf in gebruik te nemen; dat het hier gaat over een opzegging overeenkomstig artikel 16-I, 3°;

Aangezien dergelijke redenen niet valt onder toepassing van artikel 33 al. 4 dat aan de eigenaar toelaat opzegging te doen op zes maanden om zelf het gehuurde te gaan betrekken;

Dat immers volgens artikel 33 al. 2 en 3 als algemene regel voorop wordt gesteld dat de lopende huurovereenkomsten van onbepaalde duur, zoals in casu, verlengd worden tot achttien maanden na het in werking treden van de wet, dus tot 20 November 1952;

Dat hierop slechts één uitzondering wordt voorzien, nl. de opzegging om zelf het gehuurde te gaan betrekken overeenkomstig artikel 16, 1-1°;

Dat de opzegging overeenkomstig artikel 16, 1. 3° hierbij niet wordt voorzien;

Dat de uitzondering bedoeld is om toe te laten aan een eigenaar die sedert jaren tengevolge van de uitzonderingswetten niet over zijn eigendom heeft kunnen beschikken, na een opzegging van zes maanden zijn eigendom te gaan betrekken, zonder te moeten wachten tot de achttien maanden voorbij zijn die als algemene regel worden gesteld om de lopende huurovereenkomst te beëindigen;

Dat deze uitzonderingsbepaling dan ook eng dient geïnterpreteerd en niet kan toegepast worden op aanlegger, die een opzegging heeft gegeven, niet om onmiddellijk zijn eigendom te gaan betrekken, doch om hem eerst geheel te verbouwen en hem pas daarna te betrekken;

Aangezien deze opzegging echter niet geheel nietig is doch dient teruggesteld op de eerste datum waartegen hij nuttig kon worden gegeven, derhalve 20 November 1951;

Aangaande de wedereis :

Aangezien verweerders bij geboekt exploit van deurwaarder Aimé van Puyvelde in date 11 Augustus 1951, de aanvraag hebben gedaan om de huurovereenkomst te verlengen tegen een huurprijs van 18.000 frank per jaar;

Dat deze vraag tijdig en regelmatig is; dat er in vermeld staat dat aanlegger drie maand tijd heeft om hetzij per deurwaardersexploit hetzij bij aangetekend schrijven zich tegen de verlenging te verzetten;

Aangezien aanlegger ten onrechte opwerpt dat verweerders, vermits zij per deurwaardersexploit hun aanvraag hebben gedaan, aan aanlegger hadden moeten aanzeggen dat hij alleen per deurwaardersexploit en niet per aangetekend schrijven zich mocht verzetten;

Dat de bewoordingen van art. 14 lid 1 « langs denzelfden weg » steeds de keuze laten aan huurder en verhuurder om hun aanzeggingen te doen hetzij per exploit van deurwaarder, hetzij bij aangetekend schrijven, zonder acht te slaan op het middel dat het eerst werd gebruikt;

Dat deze interpretatie zich nog meer opdringt bij het lezen van de Franse tekst « suivant les mêmes voies »; dat deze meervoudsvorm zonder enige twijfel beide middelen willekeurig toelaat;

Aangezien de vraag van verweerder echter niet gegrond is daar aanlegger de opzegging heeft gegeven

voor eigen gebruik; dat aanlegger bij geboekt exploit van deurwaarder Aimé van Puyvelde in date 14 Augustus 1951 zich tijdig en regelmatig tegen de aanvraag tot huurverlenging heeft verzet;

Aangezien het recht van verweerder op het al dan niet ontvangen van een uitwinningsvergoeding afhangt van het gebruik dat aanlegger voornemens is te maken van het gehuurde; dat dit gebruik niet spruit uit de debatten en partijen eerst op dit punt verder dienen te besluiten en te pleiten;

Om deze redenen :

Beslissende tegensprekelijk, alle andere of meerdere besluiten van de hand wijzende als ongegrond :

Machtigen tweede verweerster om in rechte te staan;

Zeggen de opzegging van 11 Juli 1951 geldig en van waarde tegen 20 November 1952;

Zeggen dat verweerders gehouden zijn tegen die datum het gehuurde te ruimen (enz.).

Wijzen de vraag tot huurverlenging van verweerders af als ongegrond en alvorens uitspraak te doen aangaande het recht van verweerder op een uitwinningsvergoeding, bevelen aan partijen dat zij dien aangaande dienen te besluiten en te pleiten.

BALIELEVEN

VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN

Het Verbond der Belgische Advocaten heeft aan zijn leden het hieronderstaand rondschrijven toegezonden.

* * *

Waarde Confrater,

De vergadering van 6 October te Brussel is uiterst nuttig geweest voor onze jonge confraters die zich onder de wapens bevinden.

Voorgelicht door het verslag, dat de Heer Kapitein de Moreau wel heeft willen uitbrengen, door onze jonge confraters zelf, en door de schitterende spreekbeurten van confraters der verschillende balies, is het ons mogelijk geweest het middel te vinden om de eerste noodzakelijke hervormingen tot stand te brengen opdat diegenen, die het Vaderland dienen, niet alle contact met hun beroep zouden verliezen.

Zeër waarschijnlijk zullen wij binnekort op U en op andere confraters beroep moeten doen voor het houden van voordrachten, voor het schenken van boekwerken en voor allerlei andere doeleinden.

Wij zijn ervan overtuigd dat U samen met ons het onmogelijke zult willen doen opdat onze jonge confraters bij hun afzwaaien van de militaire dienst in het Gerechtshof zouden toekomen reeds in zekere mate voorbereid en vooral aangemoedigd door de confraternele pogingen die U voor hen zult hebben gedaan.

Daar het tweede onderwerp van de dagorde der zitting, welke te Brussel plaats had, niet is kunnen besproken worden bij gebrek aan tijd, wordt het overgeplaatst naar de dagorde der zitting van Kortrijk. Deze zitting zal plaats hebben in het Gerechtshof te Kortrijk op 27 October om 15 uur. Het Verbond is gelukkig onze confraters van Kortrijk een bezoek te kunnen brengen, want het vergeet niet dat het de balie van Kortrijk is die voor het eerst in België zich in haar geheel bij het Verbond heeft aangesloten. Het herinnert zich dat de Oud-Stafhouder van Kortrijk, Mr Emile Van den Bergh, een van zijn dienstelijste leden geweest is en het is gebleven en

dat hij zijn ondervoorzitterschap van het Verbond heeft waargenomen op zo schitterende wijze en met zoveel toewijding, dat het iedereen nog voor de geest staat.

Te Kortrijk zullen wij de Algemene Raad van het Verbond samenstellen. Deze Raad dient gewijzigd te worden en wij verzoeken U desaan gaande de aanbevelingen in acht te nemen welke gedaan werden op de laatste algemene vergadering.

De taak van de Algemene Raad is van het aller-grootste belang voor het Verbond.

Het is dank aan hem dat sedert twee jaar het Comité geleid is kunnen worden in al de moeilijke ondernemingen welke het tot een goed einde moest brengen. Van de andere kant is de Algemene Raad samengesteld uit advocaten uit alle delen van het land, wat hem een voortreffelijke doelmatigheid verleent, die toelaat al de verschillende gezichtspunten te kennen en het over de grote vraagstukken eens te worden.

De Algemene Raad zal dadelijk na zijn verkiezing in functie treden.

Wij zullen daarna te Kortrijk de meest doeltreffende methodes onderzoeken ten einde aan de jongeren de toegang te vergemakkelijken tot de studie en de praktijk van zekere specialiteiten. Iedereen is het eens over het principe, doch wij hopen dat voor de verwezenlijking ervan wij op de aanstaande Vergadering een geestelijke samenwerking zullen kunnen vaststellen, even schitterend en even doelmatig als deze welke voorkwam op de zitting van 6 October te Brussel.

Anderzjds, zullen Mrs Van Roey en Tienrien ons de huidige stand uiteenzetten van de verwezenlijkingen, met het oog op de werking van de *Pensioenkas*.

Ten verzoeken van vele jongeren zullen wij terug het vraagstuk onderzoeken der toelating om te pleiten voor de Raad van State. Dit ontwerp werd met eenparigheid van stemmen goedgekeurd in de Kamer, doch kort vóór de behandeling in de Senaat werd de eindbeslissing uitgesteld omdat men het wenselijk oordeelde het advies te vragen van de Raad van State.

Onze jongere confraters wensen eenparig dat de stemming der Kamer binnen de kortst mogelijke tijd door de Senaat zou bekrachtigd worden. Het vraagstuk zal dus opnieuw moeten aangevat worden.

Wij zullen ten slotte de middelen onderzoeken die ons zullen toelaten op korte tijd te komen tot de inschrijving als lid van het Verbond der 3386 Belgische advocaten (2701 ingeschreven op de tabel en 685 stagiaires).

Wij nemen deze gelegenheid te baat om U te vragen of U zelf uw plicht gedaan hebt, of U ingeschreven zijt, en of U uw bijdrage voor het jaar 1950-51 betaald hebt.

Gelieve uw inschrijvingskaart en uw bijdrage op te zenden opdat U per kerende bode uw kaart van lidmaatschap zoudt ontvangen.

Gelieve, waarde Confrater, de uitdrukking te aanvaarden van onze toegenegen gevoelens.

OPENINGSZITTING VAN DE « CONFERENCE DU JEUNE BARREAU » TE ANTWERPEN

De plechtige openingszitting van de « Conférence du Jeune Barreau », welke op Zaterdag 20 Oktober l.l. doorging, was heel zeker geen banale gebeurtenis, vermits zij in de geschiedenis van de Antwerpse balie verbonden zal blijven aan een onbetwistbare verovering temeer van het feminisme in onze middens.

Voor de eerste maal, nam inderdaad een vrouw de

zware taak op zich de openingsrede te houden. Er ging dan ook een huivering over de vergadering, wanneer de slanke, tengere en elegante mejuffer Kreglinger-Van Santen, omringd door hoogwaardigheidsbekleders en door de talrijke mannelijke confraters, waarvan de aanwezigheid, door het verlies van hun laatste voorrecht, licht te verklaren viel, de zetel ging bezetten die in de sture zaal van het Assisenhof, doorgaans aan het Openbaar Ministerie wordt voorbehouden.

Nadat de Voorzitter van de Conférence, onze confrater Mter Schöller, de aanwezige persoonlijkheden op de treffende, sobere wijze en met de klassieke en zuivere taal die hem eigen zijn, had begroet, vielen in een doodse stilte de eerste volzinnen uitgesproken door de redenaarster. Onmiddellijk kreeg de titel van de voordracht « L'amour contre le crime », die tot op dat ogenblik geheimzinnig was gebleven, zijn veelbeduidende betekenis. Dadelijk viel het op dat Mej. Kreglinger-Van Santen het beneden haar waardigheid had geacht een gemakkelijk en zeer vrouwelijk onderwerp te kiezen in verband met moordzaken, die in de liefde hun drijfveer vinden, doch dat zij het verkozen had het zeer belangrijk en netelig vraagstuk gesteld door de toenemende criminaliteit, te onderzoeken.

De plaats ontbreekt ons hier om een volledig relaas van deze merkwaardige voordracht te geven; het weze nochtans gezegd dat het een zeer zakelijke, wetenschappelijke en leerzame uiteenzetting was van de verschillende aspecten van het probleem en dat de oplossing die de spreekster eraan geeft van een lofwaardig, hoogstaand en diepmenselijk gevoelen getuigt. Na historische beschouwingen over het gelijk-tijdig ontstaan van de misdaad en van de straf, onderzoekt de spreekster de verschillende moderne technieken die, ter bestrijding van de criminaliteit en van de criminele herhaling, toegepast worden. Dit zijn de anthropometrie, de dactyloscopie, de serologie en ten slotte het zogenaamd waarheidsserum. Mej. Kreglinger-Van Santen geeft van elk dezer methodes een zeer volledige studie, doch zij verwerpt het gebruik van pentothal en lie-detector in het strafonderzoek op grond van morele overwegingen.

De spreekster moet echter vaststellen dat deze technische vooruitgang van de opsporingsmethodes in feite geen vermindering van de criminaliteit voor gevolg had, vermits in België, in de loop van het jaar 1943, 60.200 correctionele straffen werden uitgesproken tegen 34.926 in 1940.

De oorzaak van deze rampzalige toestand ligt, alzo de spreekster, in het menselijk egoïsme dat in de moderne tijden door de ontwikkeling van het machinisme, nog verscherpt is. Ongelukkig blijft de criminaliteit niet beperkt tot de volwassenen: de jeugd wordt ook door de kwaal bedreigd en aangetast, tot zelfs in de hogere klassen van de maatschappij zoals o.m. door de beroemde moordzaak van de J3 te Melun en ontelbare andere gevallen, bewezen wordt.

Mejuffer Kreglinger-Van Santen meent dat er voor deze droevige toestand, slechts een redmiddel is: de liefde. De onenigheid van de ouders, een gezin waar de liefde niet heerst, bevorderen de criminaliteit van de kinderen. Het is, haar inziens, de opvoeding verstrekt door de ouders die te wensen over laat, daar de kinderen verdorven zijn door de ouderlijke voorbeelden, alvorens zij zelfs lezen kunnen.

Mejuffer Kreglinger-Van Santen eindigt met een vurig beroep op de ouders opdat zij hun plichten opnieuw indachtig zouden zijn en zij hun plaats terug zouden innemen in door de liefde verenigde gezinnen.

Deze uitstekende rede werd op schitterende wijze voorgedragen: Mejuffer Kreglinger-Van Santen han-

teert een prachtige Franse taal die, dank zij haar heldere en musicale stem, volledig tot haar recht kwam.

De Heer Stafhouder Van der Planken voerde vervolgens het woord. De traditie wil dat het hoofd der Orde een kritiek op de openingsrede zou uitoefenen. De Heer Stafhouder vond echter het ogenblik beter gekozen om de diepe gedachte en de edele gevoelens welke de spreekster bezielde, nogmaals te onderlijnen. Meegesleept door zijn vurige welsprekendheid, toont zich de Heer Stafhouder een onverzettelijke tegenstander van het gebruik van het waarheidsserum in strafzaken: hij noemt het, met professor Ley: « le cambriolage chimique de l'âme ».

Verder spreekt de Heer Stafhouder de hulde uit van de advocaten die in het verlopen gerechtelijk jaar overleden zijn, nl. Meesters Van der Taelen, Reynjens en Jan Valvekens, waarvan hij, met diepe ontroering, de edele figuur beschrijft.

De Heer Stafhouder handelt tenslotte over het verval van het Recht, voortspruitende uit de omzetting van private rechten in staatsrechten enz... en spoort de confraters aan zich met hart en ziel tegen dit toenemend ingrijpen van de staat in het leven van de enkeling, te verzetten.

Een talrijk publiek volgde met belangstelling deze zeer geslaagde zitting.

's Avonds waren de confraters opnieuw verenigd, ditmaal in het restaurant Philotaxe, voor het traditioneel banket. Pittige speeches werden te dier gelegenheid uitgesproken, doch de stemming bereikte haar hoogtepunt, wanneer Meester Vincentelli zeer geestige liedjes zijner compositie voorzong.

R. R.

SPORT AAN DE BALIE — VOETBAL

De eerste match te Gent ingericht op 13 October gaf de gelegenheid aan de lokale ploeg op te treden tegen de kampioenen-ploeg der balie van Antwerpen.

Onder de leiding van scheidsrechter dhr. De Bleu, traden de volgende ploegen op:

Antwerpen: Doel: Janssens. — Backs: Dewachter en Van de Perck. — Halfbacks: Van Hoorebeke, Ferdinand en De Haes. — Forwards: Naudts, De Leu, Clerckxs, Lambrechts en Cannaerts.

Gent: Doel: Tevels. — Backs: De Vriese en Haus. — Halfbacks: De Sutter, De Grauwe en De Haeck. — Forwards: Aerts, A. Lejeune, Et. Lejeune, Robeys en Dutordoir.

Van de aanvang, trokken de Gentenaars geestdriftig ten aanval, en de Antwerpse verdedigers hadden het hard te verduren. Af en toe bouwden de bezoekers goede en gevaarlijke aanvallen op langs hun linker vleugel, doch zonder sukses daar de Gentse verdediging, samengesteld uit ervaren spelers, voet bij stuk hield. De partij werd vervolgd met een Gents overwicht dat op de 20^e minuut bekroond werd met een doel aangetekend door Et. Lejeune, op prachtige persoonlijke doorbraak. Tot de rust, slaagden de Gentenaars er in het voordeel te behouden, zodat deze eerste speelhelte eindigde met een normale score van 1-0 voor Gent.

Na de rust, kwam de Gentse ploeg, die in de beginne zeer strijdvaardig was, gewijzigd op het veld terug; bijkbare tekenen van vermoeienis waren op te merken. De Antwerpenaars maakten van die gelegenheid gebruik om de toon aan te geven, en leidden op hun beurt het spel: hun meesterschap werd met de tijd meer en meer onbetwistbaar, en zij lukten drie doelen, aangetekend door Cannaerts, Lambrechts en De Leu.

Een nieuwe ploegwijziging bij de Genetaars kon het evenwicht niet herstellen.

De partij eindigde aldus met een verdiende overwinning van de kampioenen, die technisch en vooral fysisch sterker blijken te zijn.

Deze wedstrijd werd gespeeld op het veld van Racing Club Gent.

Daar de match Brussel-Charleroi de uitslag van 3-5 in voordeel van Charleroi opleverde, staat de Antwerpse ploeg reeds aan de leiding, na de eerste dag van deze competitie.

TIJDSCHRIFTEN

Nederlands Juristenblad, Jaargang 1951 - afl. 36 van 20 October 1951.

Prof. Mr J. M. Van Bemmelen, De nieuwe wet op de voorwaardelijke veroordeling en de voorwaardelijke invrijheidstelling. — Mr J. P. Honig, Overheidsaansprakelijkheid en luchtvaart.

Weekblad voor Privaatrecht, Notaris-amt en Registratie, n° 4213 - 20 October 1951.

Mr H. Kingsa Boltjes, Ongeldigheid van rechterlijke beschikkingen tot algemeen geldendverklaring als bedoeld in Koninklijk Besluit F 281. — Mr A. J. Kronenberg, Beperking van de vrijheid tot verwerping van nalatenschappen.

Journal des Tribunaux - 21 octobre 1951, n° 3910. Camille Pholien, Souvenirs. — Jurisprudence.

Journal des Tribunaux d'Outre-mer - 15 octobre 1951, n° 16.

F. Dellicour, La Cour de cassation et la Colonie. — Jurisprudence.

Revue du Droit Public et de la Science Politique en France et a l'Etranger - juillet-septembre 1951 - n° 3

Berlia G. —, Essai sur les fondements de la responsabilité civile en droit public français. — Merle Marcel, La convention européenne des droits de l'homme et des libertés fondamentales. — Waline Marcel, Notes de jurisprudence. — Cartou L., Revue sommaire de jurisprudence.

Recueil Dalloz de Doctrine et de Legislation - 18 octobre 1951 - 34e cahier.

Mignon Maxime, La valeur juridique du Préambule de la Constitution selon la Doctrine et la Jurisprudence.

Revue Française de Science Politique - n° 3 - juillet-septembre 1951.

Aron R., De la paix sans victoire. — Reuter P., La conception du pouvoir politique dans le plan Schuman. — Goguel Fr., Bilan de la sociologie électorale française.

Abonneert U op Rechtskundig Weekblad